

SVENSK NUMISMATISK TIDSKRIFT

FEBRUARI 1 • 2009

**Danske armé
pengesedler
fra 1809**

**Unikt
gåvomynt
från
vikingatiden**

**Auktion i
Osnabrück –
samling
Bonde del 2 –
och auktionens
primadonna:
Køge bugt-
medaljen**

**SNT
register 2008**

Pris 20 kr

SVENSK NUMISMATISK TIDSKRIFT

presenteras även på Svenska Numismatiska Föreningens och Kungl. Myntkabinettets hemsidor: www.numismatik.se respektive www.myntkabinettet.se.

Den tryckta tidskriften kommer ut första veckan i februari – maj, september – december. På hemsidorna kan man sedan ta del av SNT i lågupplöst pdf-format.

1/12 sida
47x50
mm:
250 kr

1/8 sida
72x50
mm:
350 kr

1/6 sida
47x105
mm:
400 kr

1/4 sida
72x105
mm:
600 kr

1/2 sida
151x105
mm:
1.200 kr

Helsida
151 x 214 mm:
2.000 kr

2:a och 3:e omslags-
sida:
2.500 kr
4:e omslagssidan:
5.000 kr

Annonser på årsbasis får 20% rabatt.

Kontakta föreningens kansli,
e-post: annons@numismatik.se

Annonstopp senast den 1:a i månaden före utgivning.

Enskilda SNF-medlemmar erbjuds gratis annons med högst tre rader att köpa, sälja eller byta samlarobjekt.

Annonser som inte är förenliga med SNF:s, FIDEM:s och AINP:s etik avböjs.

Innehåll SNT 1 • 2009

Sid.

Artiklar och notiser

Danske armé pengesedlar fra 1809	4
Förvillande lika sedlar	11
Kungl. Myntkabinettet. Föredragsserie	11
Tumba Bruksmuseum. Program	11
Unikt gåvomynt från vikingatiden	12
Del 2 av Ericssbergssamlingen	15
Auktion i Osnabrück – samling Bonde del 2	15
Allt silver från Boliden gick på 1930-talet till svenska mynt!	19
Frågesport vid Svenska Numismatiska Föreningens julfest 17 december 2008	20
Kungar och pengar i Pommern 30/4 – 4/5 2009. Resa i svenska spår i Tyskland med Svenska Numismatiska Föreningen	26

Stående rubriker

Personalia. Lars O. Lagerqvist 80 år	18
Konferenser	20
Nytt om böcker – recensioner	21
Personalia. Bjarne Ahlström 70 år	24

Omslag

Slaget vid Køge bugt på Själlands östkust i juli 1677. Danskarna vann en stor seger mot svenskarna – amiral Niels Juel besegrade den svenska flottan under Henrik Horn som förlorade sju örlogsfartyg och fyra andra fartyg. Medaljen, som är i silver, graverades av Chr. Schneider och är den största medalj som präglats under 1600-talet. Detalj. Foto: Gabriel Hildebrand.

Medaljen betraktas av Per-Göran Carlsson som auktionens primadonna – den auktion som hölls i Osnabrück av samling Bonde del 2 i oktober förra året. Se hans artikel på sidorna 15-18.

SVENSK NUMISMATISK TIDSKRIFT

ges ut av

SVENSKA NUMISMATISKA FÖRENINGEN

i samarbete med

KUNGL. MYNTKABINETTET

Föreningen:

Banérgatan 17 nb
115 22 Stockholm
Tel. 08-667 55 98
onsdag – torsdag
kl. 10.00 – 13.00
Fax 08-667 07 71

E-post: info@numismatik.se

Postgiro 15 00 07-3
Bankgiro 219-0502
Svenska Handelsbanken

Redaktionen:

Kungl. Myntkabinettet
Box 5428
114 84 Stockholm
Tel. 08-5195 5300
Fax 08-411 22 14

E-post: mgl@myntkabinettet.se

Chefredaktör och ansvarig utgivare:

Monica Golabiewski Lannby

Prenumerationer:

Pris 200 kr/år (8 nr)
Medlemmar erhåller tidningen
automatiskt

SNT trycks med bidrag från
Gunnar Ekströms stiftelse
samt Sven Svenssons stiftelse.
För insätt, ej beställt, material
ansvaras ej. SNT:s texter och bilder
lagras elektroniskt och publiceras
i pdf-format på SNF:s och KMK:s
hemsidor. Den som sänder material
till SNT anses medge elektronisk
lagring/publicering.

Tryck:

Alfa Print, Sundbyberg

ISSN 0283-071X

Föreningens aktiviteter

Vårn 2009

FEBRUARI

25 Föreningskväll

Plats **Banérgatan 17**

- 18.00 Föredrag av Kjell Holmberg: *De vikingatida och medeltida mynten i Uppsala Universitets Myntkabinett*. Kjell gör en översiktlig genomgång av de vikingatida och medeltida mynten i UUM:s samling. Ett urval av mynt som har forskningsintresse och/eller är historiskt intressanta presenteras. Föreningen bjuder på enklare förtäring.

Kjell Holmberg
25 februari

MARS

25 Föreningskväll

Plats **Banérgatan 17**

- 18.00 KÖP, BYT OCH SÄLJ. Tag med numismatiska objekt som ska lämna din samling. Föreningen bjuder på enklare förtäring.

APRIL

29 Föreningskväll

Plats **Banérgatan 17**

- 18.00 Bengt Hemmingsson berättar om "Arkiven och numismatiken". En översiktlig genomgång av de arkiv som är användbara vid numismatisk forskning samt något om de problem som finns vid arkivarbete. Föreningen bjuder på enklare förtäring.

Glöm inte att anmäla er till SNF:s bussresa!

30/4-4/5 Bussresa till de forna svenska besittningarna i Tyskland.

Se reseprogram på sidan 24 i detta nummer samt i SNT 2008:5.

MAJ

27 Föreningskväll

Plats **Banérgatan 17**

- 18.00 Ragnar Hedlund presenterar sin avhandling: ... *and achieved nothing worthy of memory. Authority, legitimacy and coinage in the Roman empire, c. AD 260-295*. Föreningen bjuder på enklare förtäring.

VÄLKOMNA!

Styrelsen

Svenska Numismatiska Föreningen

Adress: Banérgatan 17 n.b. Buss 4, 44; T-bana Karlaplan.

Kansli: besökstid 10.30-13.00 onsdag – torsdag.

Stängt: midsommar – 1 september; jul- och nyårshelgerna.

www.numismatik.se

Kungl. Myntkabinettet

Adress: Slottsbacken 6. Buss 2, 43, 55, 59, 76; T-bana Gamla stan.

Utställningar: måndag – söndag kl. 10.00-16.00.

Numismatiska boksamlingen: torsdagar kl. 13.00-16.00.

www.myntkabinettet.se

Tumba Bruksmuseum

Adress: Sven Palmes väg 2, Tumba. Pendeltåg; buss 725.

Utställningar: sept. – maj, lörd.-sönd., juni – aug. tisd.-sönd., kl. 11.00-16.00.

www.tumbabruksmuseum.se

Danske armé pengesedler fra 1809

Av Jerry Meyer

Nogle pengesedler som skulle have været brugt ved en påtænkt invasion af Skåne i 1809 står i dag som et minde om kong Frederik 6's forsøg på at erobre det gamle danske Skåneland tilbage. Sedlerne er alle meget sjældne.

Historien om dem har fascineret mig siden jeg hos numismatikere og mønthandler Johan Chr. Holm under et besøg i hans forretning i Sankt Petersstræde, København, så nogle faksimiler om læserbreve vedrørende salget af disse pengesedler. Overinspektør dr. phil Georg Galster har i NNÅ 1953 skrevet en meget grundig artikel om dette emne. Jeg har følt at de begivenheder som gik forud – samt debatten om hvor pengesedlerne endte – kan begrunde denne artikel.

I dagene efter auktionen var der mange læserbreve om sedlernes skæbne. Det var opdaget, at pengesedlerne, gennem en mellemmand, skulle til Stockholm.

Forspillet

Mellem Frankrig og England var der kamp om verdensherredømmet. Denne kamp rakte ind i alle lande og riger i Europa, samt i de stridende parters kolonier. England havde tidligt herredømmet til søs, og Frankrig til lands.

Frankrigs "Kontrabanderegulering" gjorde det meget nemt at opbringe alle staters skibe. Blot det at have fajance tallerkener fra England var nok til at skibet med dets last tilfaldt Frankrig. Som neutral part var tvillingeriget Danmark-Norge i stand til at tjene formuer på handel. Den danske regering bestemte at lade sine handelskibe konvojtere fra Middelhavet til Danmark. Denne beslutning førte til at en Konvojbeslutning blev truffet mellem Sverige og Danmark således at begge landes handelsskibe eller krigsskibe kunne beskytte handelskibene. Senere tilsluttede Rusland

1. Kong Frederik 6 af Danmark.

2. Napoleon Bonaparte, Frankrike.

3. Czar Alexander I af Ryssland.

og Preussen sig til det gamle Neutralitetsforbund af 1780.

Under konvojering af handelskibe mødte fregatten Freja den 25 juli 1800 engelske orlogsmænd der ville visitere handelsskibene. Dette førte til en hårdnakket kamp hvor fire engelske orlogsmænd tvang Freja til at stryge flaget.

Czar Alexander I af Rusland giver kort efter underskriften på neutralitetsforbundet ordre om beslaglæggelse af alle engelske skibe i russisk område. Herefter opfattes denne traktat som engelskfjendtlig. Resultatet blev at der blev afsendt en engelsk flåde mod København. Englændernes mål var at stoppe Danmarks neutralitetspolitik. Den engelske flåde på 35 skibe sejlede i Skagerak som var isfrit farvand. Isen i Øresund brød op 29 marts 1801 og den engelske flåde sejlede nu ind i Øresund.

Den danske flåde lå aftaklet i orlogshavnen i København. Skibene blev i al hast bugseret ud og lagt i en linie på Rheden. Flådebatterier blev bemandet med soldater. Der var mangel på mandskab og frivillige blev hvervet. De fik femten Rigsdaler for at melde sig til krigstjeneste.

Den danske søløjtnant Peter Willemoes kæmpede mod admiral Nelsons "The Elephant". Willemoes blev efter denne batalje med Nelson en kendt person. Hans navn blev også nævnt efter søslaget ved Sjælland Odde den

22 marts 1808 hvor det nye lineskib, og Danmarks sidste, "Prins Christian Frederik" var sejlet fra Norge til Helsingør. Skibet skulle indsættes i Storebælt for at sikre sejladserne for danske skibe der. Ud for Sjællands Odde blev "Prins Christian Frederik" sønderkudt af en større engelsk flådeenhed. Kaptajn Jensen kæmpede til det sidste, og valgte at sætte skibet på grund. Besætningen søgte at undslippe ved at gå i bådene, men blev tilfangetaget af englænderne der havde sat både i havet.

Med dette søslag sattes der et blodigt punktum for Danmarks sømilitære historie. Som kampen sluttede den 25 juli 1801 i Kanalen, endte kampen også ved Sjællands Odde. Begge danske skibe kæmpede mod en overmagt, og tabte slaget med æren i behold!

Danske søfolk endte på gamle sejl-skibe forankret i Themsen. Der var en overbygning på skibet der gjorde, at fangerne ikke kom i fri luft. Under disse kummerlige forhold sad tilfangede danske søfolk i årevis. I 1809 var der 3.500 mand i "prisonen".

Søfolkene byggede to skibe af kødbøen som den danske sømandspræst, der som den eneste besøgte fangerne, fik lov at tage med hjem til kongen da hans tjenestetid udløb under krigen. Det ene skib står i en montre på Rosenborg Slot i København. Fig. 4.

1806 ønskes neutralitet

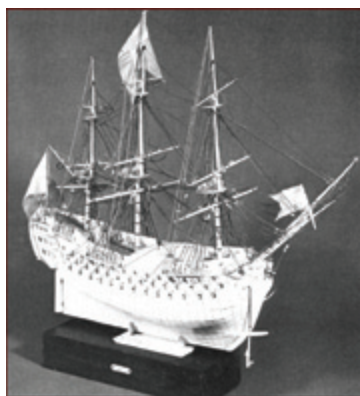
I 1806 er den danske regering fast besluttet på, at gå med England mod Frankrig såfremt Danmarks neutralitet ikke kan bevares. Marts 1807 blev der dannet en ny engelsk regering med George Canning som udenrigsminister og en irsk aristokrat, viscount lord Robert Stewart Castlereagh, som krigsminister. Castlereagh sagde: *"Politikken fordærvet her" . Han troede Napoleon ville stille det neutrale Danmark et ultimatum, om flådens udlevering.*

England forsøgte sig, med et tilbud, om midlertidig udlevering af den danske flåde, med løfte om tiltagelse og kompensation efter Englændernes krig mod Frankrig var slut. Den engelske diplomat Jackson ankommer i august 1807 til kronprins Frederiks hovedkvarter i Kiel og fremsætter det engelske tilbud i en arrogant og uforskammede tone.

Forhandlinger havde mere karakter af hidsige skænderier. Nu fremføres det engelske krav i ultimativ form, hermed er forhandlingerne slut. Kronprinsen forlader Kiel den 16 august 1807 for at hente den sindssyge Christian 7 i København. Englænderne flåde på 24 lineskibe, 22 mindre skibe samt talrige troppetransportfartøjer sejler nu ind i Øresund tæt under Helsingborg. Der landsættes 31.000 mand kamprænede tropper ved Vedbæk, syd for Kronborg. Tropperne rykker hurtigt mod København, der forbereder sig på en belejring.

Kronernes udflugt i 1807

De danske kongekroner bringes på en farlig udflugt ud af byen. Kronprinsen gav ordre til at kronregalierne skulle bringes til Kiel, hvor den syge konge befandt sig. Det var kronprinsens svigerfader, hertugen af Augustenborg, som skulle foretage rejsen til Kiel med regalierne. Han medbringer kronregalierne fra Rosenborg Slot i syv pakker. Da han nåede Korsør var Storebælt spærret af engelske krigsskibe. Karet blev vendt, og de kørte til Sorø hvor regalierne blev gemt i en ligkiste i den gamle klosterkirke. Kronregalierne blev hentet

4. Model af krigsskib bygget af kødben. Montre på Rosenborg Slot i København.

i kirken og bragt til en nærliggende herregård.

Nogen tid efter blev der på nærliggende gårde indkvarteret englændere. Englænderne forlod Sjælland i oktober måned. Herefter kom regalierne, efter en udflugt på godt 3 måneder, atter tilbage til Rosenborg Slot.

Den 2 september om aftenen, begynder englænderne et bombardement af hovedstaden. København havde dermed den tvivlsomme fornøjelse at være den først by som brandraketter blev brugt mod. Målet var ikke militært. Englænderne ville knække al modstad ved at sætte byen i brand. Dette lykkedes, brandfolk kæmper tre dage mod husbrande, derefter er der intet mere at stille op og den 7 september kapitulerer Københavns kommandant ingeniørficer Ernst Peymann. En af de nedbrændte bygninger var Københavns domkirke.

5. Østervold og Rosenborg Slot. 1807.

Englænderne forlanger flådens leje og Citadellet besat. Kastellet blev færdigbygget i årene 1671-1672, efter stormen på København i 1659. Kastellet havde sin betydning som fæstning i 1801. To gange har det måtte huse landets fjender. Sidste gang da tyskerne bankede hårdt på Norgesporten den 9 april 1940.

Den 21 oktober sejler englænderne bort med den Dansk- Norske flåde, 15 lineskibe, 15 fregatter, 8 brigger og 31 mindre fartøjer. Flådens leje blev ødelagt. Al værktøj til skibsbygning blev smeltet ved store bål af ikke færdigbyggede skibes træ. Alt messing, selv dørhåndtag på Holmen, blev fjernet, ødelæggelsen var total.

Til erstatning for de tabte skibe plantes store områder i Dyrehaven, nord for København, til med egetræer. De kunne fældes efter ca 150 år til brug for en ny flåde.

Midt i alle ulykkerne planlægges et angreb på Sverige i vinteren 1808/09

Forberedelse til landgang i Skåne

At kong Frederik 6 gjorde mine til at angribe Sverige kunne være en krigslist. Men da pengesedlerne blev trykt i dølgsmål har ønsket om en invasion givet været til stede. Den svenske general Toll var overbevist om at de danske angrebsplaner var "blæst". Kongen sagde *"når jeg nyser i København, så siger Toll 'prosit' i Malmø, så vel er han underrettet om hvad jeg foretager mig"*. I midten af januar 1809 var isen så tyk at den kunne bære en hærstyrke til Skåne.

Smede havde lavet pigsko til heste og der var bådsmandsstager.

Efter den Fransk-Russiske fred på en tømmerflåde 1808 i Tilsit var en af aftalerne at Rusland skulle kræve at Sverige skulle deltage i Fastlands-spærringen. Den 21 februar 1808 erklærede Rusland krig mod Sverige. Denne sluttede Danmark-Norge sig til den 29 februar.

Krigen slutter den 10 december 1809 hvor freden med Sverige underskrives i Jönköping. Det spæde forsøg på en forbedring af klimaet mellem de to store nordiske naboer slog fejl. Nu var alt ved det gamle: Sverige og Danmark var fjender.

Marskal Jean Baptiste Bernadotte, prins af Pontecorvo, modtager Napoleons marchordre den 2 marts 1808 i Hamborg. Napoleons plan var, at overføre tropper til Sverige via Danmark. Nu rykker en fransk-spansk hær på 26.000 mand mod Danmark. Da de spanske ryttere ankommer til Rendsborg i marts bliver den syge kong Christian 7 ramt af et slagtilfælde, og dør. Frederik 6 bliver konge 13 marts 1808, af gavn havde han været det længe.

Kronprins Frederik øjnede en chance for revanche for nederlaget til englænderne i 1807 og var villig til at indsætte tropper for at erobre Skåne tilbage. Spaniernes oprør den 2 maj 1808 mod de franske tropper i Spanien starter et mytteri i august blandt de spanske tropper i Danmark. Nyborg fæstning erobres. Englænderne hjælper de spanske tropper til at flygte til Langeland. Den 21 august 1808 sejles 7.500 mand til Gøteborg og derfra til Spanien. Hermed var de tropper, som skulle have været kærnen i angrebet på Sverige væk. Resten af tropperne afvæbnes af danske tropper og sendes som krigsfanger til Frankrig. De sidste franske hjælpe tropper forlader landet i begyndelsen af 1809.

De spanske hjælpetropper var meget vellidt af befolkningen. De efterlod sig minder, et nedbrændt Koldinghus Slot, cigaretter, brugt for første gang i Danmark, og mange børn med brune øjne og sort hår!

6. Marskal Jean Baptiste Bernadotte, Frankrike.

I Magleby på Langeland fandt præstekonen en dag sin kokkepige opløst af gråd. Hun skulle have et barn med en af de indlogerende spanierne på præstegården. Præstekonen forsøgte at trøste, men hun havde misforstået situationen. Pigen græd ikke fordi hun skulle have barnet, men hvordan skulle hun kunne forstå hvad barnet ville sige?

H. C. Andersen berettede om at han var taget på armen af en spansk soldat. Hans Iversen, kapellan i Ringsted fortæller:

... de klatrede op til fuglereder og tog æg og unger. De fangede sig katte, af hvilke de lavede sig steg.

Daglige udgifter til de spanske hjælpetropper

6 divisionsgeneraler à 50 rigsdaler: 300 rigsdaler
9 brigadegeneraler à 20 rigsdaler: 180 rigsdaler
36 oberster à 7 rigsdaler 48 skilling: 270 rigsdaler
96 stabsofficerer à 3 rigsdaler 72 skilling: 360 rigsdaler
338 kaptajner/ritmestre à 2 rigsdaler 48 skilling: 845 rigsdaler
906 løjtnanter à 1 rigsdaler 48 skilling: 1.359 rigsdaler
30.000 menige à 32 skilling: 1.000 rigsdaler
8.000 rationer havre, hør, halm à 68 skilling: 5.666 rigsdaler
Kørsel og transport: 500 rigsdaler
Hospital til 1.000 mand: 520 rigsdaler
I alt, daglige udgifter: 20.000 rigsdaler

I 1810 opkrævedes for første gang indkomstskat, baseret på selvangivelser. Kun 91 borgere tjente mere end 10.000 rigsdaler årligt. Adam Oehlenschläger tjente 1.900 rigsdaler. Agent Duntzfelts arvinger betalte 78.000 rigsdaler.

Marskal Bernadotte afventede ordre fra Napoleon om et angreb på Sverige. Isen begyndte at tø, men så tiltog frosten atter. I slutningen af januar fortsatte forberedelserne til invasionen – så kom foråret, isen smeltede sammen med Frederik 6's drøm om at erobre Skåne.

Svenske planer om et angreb på København

På svensk side havde Gustav IV Adolf skrevet til England og bedt om hjælpetropper, penge og våben til et angreb på Danmark. Disse ønsker opfyldtes af englænderne der den 18 maj 1809 lander med 11 linieskibe, 4 fregatter med 10.000 landtropper. Forskellige forviklinger mellem englænderne og svenskerne ender med at de engelske tropper forbliver på skibene. Svenskerne fik den 16 juni afslag på engelsk hjælp til en planlagt belejring af København. Englænderne lå 46 døgn på Gøteborgs Red, hvorefter de sejlede hjem.

Den svenske konge Gustav IV Adolf bliver den 13 marts 1809 afsat af en gruppe officerer. I Sverige er der en stemning for at gøre Frederik 6 til konge. Valget falder dog på den svenske konges farbror, Karl, der krones til konge den 29 juni 1809. Karl XIII oplevede både at være regent 1792-1796, riksföreståndare 1809 og konge 1809-1818. Efter at marskal Bernadotte blev konge af Sverige blev et passende ordsprog fortalt om begivenheden: *"Hvis du venter længe nok, kan du blive konge af Sverige"*.

Historien om pengesedlerne fra 1809

Kong Frederik 6. legede i januar stadig med planerne om en overgang til Skåne. Fra den 16 februar 1809 udsendtes daglig balloner med et agitationsskrift *Strödda anmärkningar öfver Sveriges ställning i sommaren 1808*. Skriftet var anonymt, men forfattet af "tyranmorderen" Carl Fredrik Gyllenborg (Ehrensward), som nu var i den danske konges tjeneste.

Frederik 6. ønsker en krig, hvor tropperne betaler for deres underhold. Dette er et idealistisk ønske om at føre

krig som holder den besatte befolkning skadesløs. Galster skriver:

Ifølge resolution af den 6. marts 1809 blev der trykt en del pengesedler: 15 bankbøger (4.500 stk. sedler på 2 rigsdaler og 4.500 stk. sedler på 20 rigsdaler) som siden forsegledes i 5 pakker og nedlagt i Finanscollegiets arkiv." Pengesedler bliver trykt – og gemt – og til sidst fjernet og sikkert brændt.

På Rosenborg exerserplads "blev gamle pengesedler brændt bag den omkransende mur foran kasernen i Gothersgade" (Hansen 1983). Tilbage blev så nogle få sedler som var vedlagt sagens akter.

Sedlerne foræres Lynge i 1861 af Edgar Collin

En serie pengesedler med svensk og dansk tekst med årstallet 1809 blev foræret Lynge i 1861 af finansdeputerede Jonas Collins sønnesøn, journalisten Edgar Collin som havde fundet pengesedlerne i Jonas Collins private papirer.

Lynge samlede heller ikke på pengesedler men finder sedlerne så interessante, at han går til Nationalmuseet for at forære sedler til Møntsamlingen. Her får han det svar, at man ikke samler på pengesedler. Lynges beslutter sig da at gemme sedlerne, de blev i øvrigt starten på hans samling af pengesedler. Lynges viste sedlerne til den svenske publicist Oskar Patric Stuzen-Becker. Denne skrev i sin *Skandinavisk Gazette* No 3, Helsingborg 12 oktober 1861, en artikel om disse skandinaviske papperspenge. Denne artikel fik den kendte svenske samler og biblioteksmand Gustaf Edvard Klemming til gentagne gange at besøge Lynges for at få disse sedler. Han bød 1.000 kr for sedlerne – men Lynges ville ikke sælge!! Chansen for at sedlerne kan komme til Sverige kommer på Lynnges auktion i 1899:

Lot 124-29 sælges under ét.

Frederik VI paatænkte i Begyndelsen af 1809 en Overgang til Skåne for at erobre denne Provins, et Projekt som dog aldrig iværksattes. Disse Sedler vare udførte for at medbringes og udgives der, og ere et talende Bevis for Kongens faste overbevisning om det lykkelige Udfald af Foretagenet.

7. Boghandler H. H. J. Lynges.
NFM 1918 nr 2.

Ovenstaaende komplette Suite Sedler er de eneste Exemplarer der existere af disse meget interessante og i historisk Hensende saa betydningsfulde Aktstykker (Se nærmerne om denne Periode og disse Sedler i "Meddelelser fra Krigsarkiverne" IV Pag. 81, "Skandinavisk Gazette" utg. af Stuzen-Becker 1861 Nr. 3 og fl. St.).

Når elefanterne slås, knækker græsset

Rigsantiquaren Hans Hildebrand skrev til sin gode ven Peter Hauberg, administrerende inspektur for Den kongelige Mynt- og Medaillesamling og gav ham i kommission at byde indtil 500 kroner på Riksbankens vegne. Først da vækkes interessen hos Hauberg. Et tilfælde var det, at Møntsamlingen på samme tid just var i forhandling om køb af fhv. museumsdirektør Christian Frederik Herbsts store samling af pengesedler, nu var Møntsamlingen interesseret for pengesedler en ganske anden end i 1861.

Hauberg mødte derfor på auktionen, og havde fået stillet et betydeligt beløb til rådighed for indkøb til samlingen. Hvordan Hauberg nu kan varetage hans svenske ven Hildebrands interesser forekommer mig noget vanskelig.

Mønthandler Eiler Hagbarth Kirchoff byder i kommission for en tilstedeværende dansk samler, der havde givet tilsag om at sedlerne skulle forblive i Danmark. Den samler som nu fik sedlerne (købt i kommission af Kirchoff) var fabrikant Johan Peter Goldschmidt.

Hildebrand sender brev af 21 november 1899 til Hauberg og meddelte:

... de dansk-svenske sedlerne hafva nu omsider kommit i Riksbankens sedelsamling dit de blifvit skänkta af en ordenshungrig person, hvars namn jag hört, men glömt. Den ædle giver, der forud var blevet ridder af danebroge, fik naturligtvis den eftertragtede vasaorden.

Men sagen vakte opsigts og fremkaldte en række artikler i dagspressen.

Den danske mand – Goldschmidt – var rejst hen, hvor mange også ønskede ham hen, til "der hvor peberet gror" til den anden side af jorden. Han var ifølge med prins Valdemar som industrieens repræsentant ombord på Valkyriens togt til Siam hvor han skulle i audiens hos kong Chulalongkorn. Nu var nyheden om vaseordenen spredt blandt møntsamlerne. Dette førte til en del avisskriverier. Fra mange forskellige sider blev der nu rettet kritik mod fabrikant Johan Peter Goldschmidt. Fabrikant Johan Peter Goldschmidt fik Vaseordenen.

At sedlerne ville gå højt anedes inden auktionen. Den kgl. Møntsamlings repræsentant, inspektør Hauberg, anstrengte sig til det yderste for at erhverve sedlerne. Kirchoff blev af Hauberg spurgt "om han agtede at byde sedlerne op". Det bekræftede Kirchoff og tilføjede, hviskende?: "At sedlerne ville forblive i dansk eje."

Hammerslaget blev den formidable sum af 4.200 kr. Mønthandler Kirchoff fik 6% i kommission, altså ca 252 kr, dengang et pænt beløb.

En Skandale – en Kamp om Pengesedler

Nationaltidende den 30 november 1899:

Nu viser det sig imidlertid, at Køberren, en dansk mand har foræret de 6 Pengesedler til det svenske Møntkabinet i Stockholm. Hvad Mandens Hensigt med denne Optræden er, vides ikke, men det forekommer os, at han fortjener den skarpeste Dadel for sin Handlemaade. Disse sedler burde selvfølgelig ikke ligge i det svenske Møntkabinet, og det burde allerminst være en Dansk mand der er skyld i, at Sedlerne ikke findes det eneste Sted, hvor de burde være, i det kgl. danske Møntkabinet.

I et læserbrev til Nationaltidende den 2. december 1899, underskrevet

Edgar Collin, gives svar på pengesedlers opdukken:

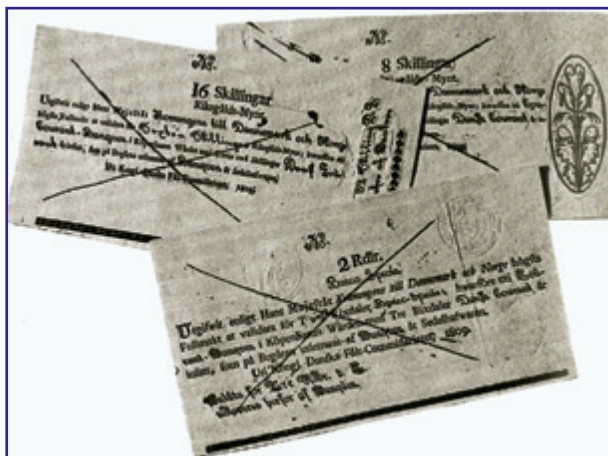
Ved et Gennemsyn af nogle af min bedstefaders Papirer i Foraaret 1861 fandt jeg disse Sedler og spurgte min Bestefader, hvorfra de skrev sig. Han, der allerede var over 85 Aar gammel, svarede mig jeg mindes det, som var det den Dag i Dag: "Spørg mig ikke, min dreng, jeg husker ikke mere". Kort Tid efter viste jeg min ven, Boghandler Lynge de omtalte Sedler og forærede ham dem. Han fortalte mig da nogen Tid senere, at han havde været oppe i Møntkabinettet med Sedlerne, hvilket han havde tilbudt det som Gave, men i kabinettet var der blevet svaret ham, at man ikke samlede paa Sligt.

Lynge beholdt da sine 6 Sedler, og de bevirkede, at han gav sig til at samle ogsaa paa danske Pengesedler af hvilke han ved sin Død efterlod en aldeles enestaaende Samling. Han kendte imidlertid lige saa lidt som jeg Noget til disse Sedlers Historie, og der hengik lang Tid, forinden han en Dag viste mig et tidsskrift – hvilket erindrer jeg ikke, – hvori gamle Werlauff i en Note til en Artikel meddelte det nærmere om disse mærkelige Sedlers Fremkomst.

I Sverrig bleve Sedlerne først bekendte ved en Artikel, som Orvarodd, d.e.: Dr. Sturzenbecker, skrev om vistnok i et helsingborgsk Dagblad, og denne Artikel have til Følge, at Lynges Ven, den bekendte Rigsbibliothekar Klemming, gentagne Gange var i København og sidste Gang bød Lynge 1 000 Kr. for Sedlerne. Forgæves – Lynge vilde ikke af med disse Papirlapper, hvilke han ikke helt uden Grund ansaa for Unika. Saa var det, at de efter hans Død kom paa Auktionsbordet, og det gik saa uheldigt til, at en dansk Privatmand købte dem og forærede dem til Sverrigs Møntkabinet.

I den omhandlende Artikel i Torsdags Aftes staar der fremdeles: Invasionen i Skaane blev som bekendt ikke til noget, og da der var gaaet nogen Tid, besluttede man at tilintetgøre Sedlerne, af hvilke der kun blev 6 Eksemplarer tilbage: een Repræsentant for hver af de Størrelser, man havde givet Sedlerne som Paalydende. Hvorfra Artiklens Forfatter – med hvem jeg forøvrigt i Et og Alt samstemmer – har denne Visdom, er mig ikke klart, men jeg nærer den Tro, at han fejler i saa Henseende.

Jeg for min person er mest tilbøjelig til at tro, at Oplaget af disse dansk-

8. De tre sedler i Den kgl. Mønt- og Medaillesamling.
Foto ur Engelskkrigene.

svenske Sedler aldrig er blevet tilintetgjort, man har paa hin Tid ikke gidet gøre sig saadan Ulejlighed med alt dette Makulatur, men har rimeligvis lang snarere pakket hele Oplaget i Sække eller Kasser og hensat det paa et eller andet Loft i den røde Kancellibygning, og jeg har den Tro, at hvis man vilde foretage et rigtigt Eftersyn overalt i bygningen, skulde man maaske nok kunne finde hele beholdningen. Overmaade morsomt vilde det være, om min Antagelse skulde vise sig at være sand, i saa Tilfælde vilde de 6 Sedlers Værdi fra fire Tusinde Kroner pludselig falden til nogle faa Øre, og det Knaphul der nu sukker efter Vasaordenens grønne Baand, vilde muligvis forblive tomt i mange Tider.

Charlottenlund, 1. December 1899
Ærbødigst
Edgar Collin

Fra kaptajn S. Rasmussen kommer nogle supplerende oplysninger om sedlerne:

Jeg vil supplere hans Artikel ved et meddelelse, at de ganske rigtigt ere omtalte i Werlauffs "Erindringer", der ere trykte i "Historisk Tidsskrift", 4. række, 4. Bind, Pag. 245, hvor Werlauff siger, efter først at have omtalt Frederik den Sjettes vaklende Holdning, da der skulle træffes en Afgørelse: Imidlertid var man her gaaet saa langt i sine planer, at der endogsaa blev udstedt papirpenge ... (se videre nedan)

Kaptajn Rasmussen er ogsaa af den mening:
At man ved et rigtigt Eftersyn i den

røde Cancellibygning vil finde hele Oplaget eller i al Fald en eller anden betjent, hvis Hukommelse rækker tilbage til Tiden omkring 1860.

Kaptajn Rasmussens idé, om at finde en betjent der kunne hjælpe, må være slået fejl. For der blev jo ikke fundet sedler i hverken kasser eller store bundter.

Kaptajnen har ogsaa forskellige synspunkter vedrørende de tabte Skånske landsdele som røber, skal vi sige det sådan "en vis fjendtlighed overfor Sverige".

Et foreslag fra ham lyder således: jeg raader "den danske mand" til at købe hele Oplaget af Sedlerne, NB hvis de findes, skænke det hele til Sverrig, og alle de indkomne Penge kunde gives til Komiteen for Christian den Andens monument.

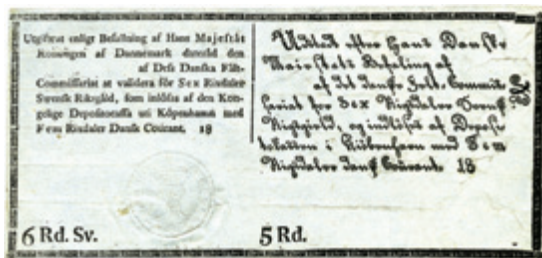
I Nyborg forsøgt det dengang at samle penge ind til et monument for denne konge. Kaptajnen nævner monumentet i Lund som "en provokation mod de danske". Nationaltidende svarer ham således:

Vi lade dog disse sidste betragtninger staa. Og for mærket paa Valpladsen ved Lund sige "Det er et forsonings-monument".

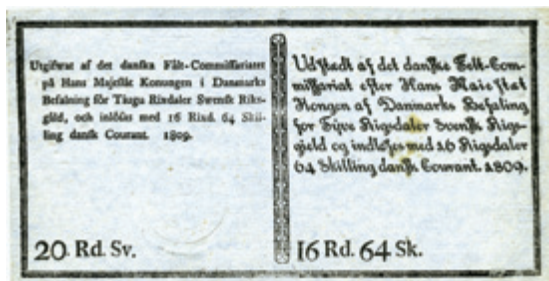
Men svenskerne kunne ogsaa. I Aftonbladet i Stockholm bragtes den 2 december en artikel om disse sedler under overskriften: "En dansk kung som falskmyntare". Disse beskyldninger afvistes i Vor Land tirsdag den 2 januar 1900.

9. 24 Rixdaler Svensk Riksgäld (20 Rixdaler dansk Courant). Med blindtryk, Frederik VI. 205x100 mm. KMK.

11. 6 Rixdaler Svensk Riksgäld (5 Rixdaler dansk Courant). Med blindtryk, Frederik VI. 204x98 mm. KMK.

10. 20 Rixdaler Svensk Riksgäld (16 Rixd. 64 Skilling dansk Courant). Med blindtryk, Frederik VI. 192x99 mm. KMK.

12. 2 Rixdaler Svensk Banco-Specie (3 Rixdaler dansk Courant). Med blindtryk, Frederik VI. 207x105 mm. KMK.

Nationaltidende den 4 december 1899:

Ifølge Stockholms Posttidning har det svenske mønt og Medaillekabinet som gave fra Fabrikant Johan Peter Goldschmidt i København modtaget de 6 meget omtalte Pengesedler fra Frederik den Sjettes tid. – Fabrikant Goldschmidt er for Tiden paa Rejse med Valkyrien til Siam for der at var-etage dansk Industris og Handels Interesser.

Formanden for Møntsamlserforeningen i Kjøbenhavn, Harald Tofte skrev i Nationaltidende december 1899:

Sedlerne er meget interessante, historiske Dokumenter fra en af Danmarks ulykkelige Perioder; og at de nu af en dansk Mand ere skænkede til den Svenske Stats Samlinger maa vække den dybeste Beklagelse.

I dette synspunkt havde Tofte jo, for sin tid, ret. Men et auktionshus har en arena, hvor der udkæmpes drabelige kampe, her sejrer kapitalismen. Når effekterne er købt har ejeren hånd og halsret over det købte – sådan er det!

Et mere moderne synspunkt kan vel anslås i dag. Man kan glæde sig over at sedlerne havnede et sted hvor

folket, såvel det svenske som det danske, alle har samme mulighed for at se dem – og er det i grunden ikke det vigtigste.

Beskrivelse af sedlerne

Conferensrådet Erich Christian Werlauff's (1781-1871) skriver i "Erindringer" skriver han:

Imidlertid var man her gaaet saa langt i sine Planer; at der endogsaa blev udstedet Papirpenge eller Bons, som de kaldtes, paa Svensk, der skulde være brugte til Betaling i Skaane. Collin, som paa den Tid var Fuldmægtig i Finantscollegiet, gjorde i Forening med mig selv paa det kongelige Bibliotek ved Hjælp af svenske Ordbøger Udkast til disse Papirpenge, der endog bleve trykte, og af hvilke for faa Aar siden endnu i Finantsministeriet forefandtes et stort Oplag.

Disse pengesedler skulle bruges af de danske tropper i Sverige til at betale for troppernes sold. Kursen på pengesedlerne havde været genstand for megen granskning i de to landes forskellige valuta. Man mente den svenske tekst skulle være:

Udstædt efter Hans Majestæts Kongen af Danmark og Norges Allerhøjeste Autorisation for 2. Rdlr Banco Species,

hvorfor Courantbanken i Kjøbenhavn er nedlagt Valuta for 3 Rdlr Dansk Courant, som deraf paa Forlangende udleveredes til Ihændehaveren.

I det Kongelige Danske Feltcommissariat

og nedenunder paa Dansk:

Valuta for 3 rdrlr Dansk Courant udleveres herfor af Banken.

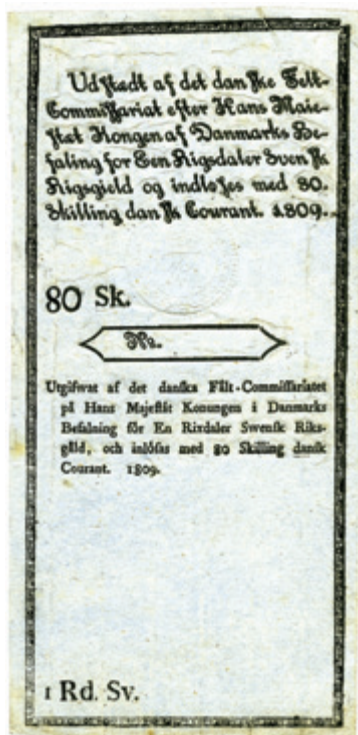
Teksten blev dog ændret.

Nye sedler findes

Hele sagen vakte stor interesse blandt en snæver kreds. Således også i rigsarkivet. Her henvendte Hauberg sig straks efter auktionen for at se om her var flere pengesedler. Ved sagens akter fandtes 3 stykker i to til tre eksemplarer. Det ene sæt afgaves den 9 december 1899 til Den kgl. Mønt- og Medaillesamling. Disse typer sedler skulle have været brugt ved invasionen.

Der fandt man i en kgl. Resolution tre sedler med følgende værdier, 2 Rigsdaler, 16 skilling og 8 skilling. Og der tilføjes:

... der er tilmed meget, som tyder paa, at de 6 sedler, det svenske Møntkabinet har faaet, kun ere Prøvetryk. Paa disse Sedler er Teksten nemlig baade svensk og dansk, medens der paa de

13. 1 Rixdaler Svensk Riksgäld
(80 Skilling dansk Courant).
Med blindtryk, Frederik VI.
97x205 mm. KMK.

nu fundne Sedler kun findes svensk Tekst og iøvrigt indeholder Sedlerne Uoverensstemmelser. Men hvis det kun er prøvetryk, som vor Landsmand har spillet Svenskerne i Hænde, saa falder deres Værdi yderligere derved." I denne meddelelse syder skadefryden ud fra de heldigt fundne sedler.

Sedler i den kgl. Mønt- og Medaillesamling i København

2 rd. svensk Rd. Rdlr. Banco Specie:
Denne seddel har både blindtryk og vandmærker. Blindtryk et kronet FR VI og et tre delt skjold hvori Danmarks tre løver, Norges økseberende løve samt unionskronerne ses. Vandmærker øverst til venstre, et kronet C7 med bogstavet K til højre for C7. Vandmærke øverst til højre, et kronet C7 med bogstavet B til venstre for C7. Vandmærke nederst til venstre et kronet C7 med bogstavet B til højre for C7. Vandmærke nederst til højre, et kronet C7 med bogstavet S til venstre for C7. Blindtryk og vand-

mærker som D.O.P. 56 b. s. 35.

16 sk. svensk Riksgäld-Mynt 1809:
Uden blindtryk. Vandmærker som på 2 Rd. Rdlr. Banco Specie.

8 sk. svensk Riksgäld-Mynt 1809:
Uden blindtryk. Vandmærker som på 2 Rd. Banco Specie.

De tre typer sedler som ligger i den kgl. Mønt- og Medaillesamling i København er alle fundet blandt sagens akter. Af disse adskiller to sedler sig fra den tredje. 2 Rd. Banco Specie og 6 Skillingar, de har begge følgende tryk forneden til højre: *Valuta for Fire Rdlr d. C. og Valuta for Sexten Skill. D.C.* En 16 skillingar har ikke denne tekst. Fig. 8.

Sedlerne i Kungl. Myntkabinettet i Stockholm

Sedlerne har vandmærker og er trykt på tykt blåligt papir. Dog har 20 Rixdaler Svensk Riksgäld seddeltrykket op og ned i forholdet til vandmærkerne. Fig. 9-14.

De mange forskellige svenske stavemåder på værdierne lader ingen tvil tilbage. Disse sedler er trykt i al hast, og må derfor alle regnes for prøvetryk.

Papiret til sedlerne blev leveret af Joh. Chr. Drewsen, Strandmøllen som leverede papir til Courantbanken såvel som til staten iøvrigt. I et brev dateret den 6 marts 1809 står følgende:

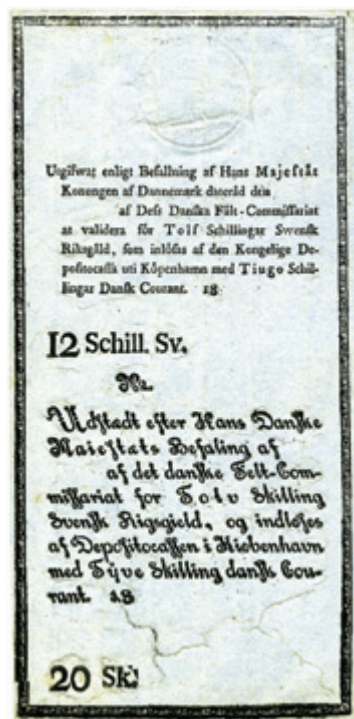
Vi bifalde Allernaadigst at de mindre Banksedler, som i fornødent Fald skulde afbenyttes i Sverrig, maae ifølge Det Allerunderdaanigste Forslag af 27de f.m. udfærdiges paa 8 og 16 β Rigs-gælds Mynt, lige med 16 og 32 β dansk Courant efter de herhos tilbagefølgende Prøve Aftryk som Vi Allernaadigst approbere.

Befales Dig Gud.

Givet i Vort Hovedqvarter i Kiøbenhavn d. 6the Marts 1809

Wienerkongressen

Resultatet af kejser Bonapartes skandinaviske eventyr satte sig uægtelig store spor i Skandinavien. Sverige mistede Finland men fik Norge. Danmark mistede sin flåde – og Norge. Ved Wienerkongressen var der fo-

14. 12 Skilling Svensk Riksgäld
(20 Skilling dansk Courant).
Med blindtryk Frederik VI.
100x205 mm. KMK.

reslag om at tilbyde Danmark Holland som kompensation for Norge. Tilbudet afstod kongen dog fra at modtage. Efter en del sjakren endte det så med at Lauenburg kom under den danske krone. Den norske juvel var udbrækket fra den danske krone. Nu gjaldt det om at få dem som var tilbage til at finkle så meget desto mere.

At Danmark beholder de gamle norske lydlande, Grønland, Færøerne og Island skyldtes muligvis den danske fredsforhandler grev Edmund Bourke der undgik at nævne disse under fredsforhandlingerne i Kiel 15 januar 1814 og så blev den sidste danske ulv skudt!

Rigets finanser gik det heller ikke godt med. I et skifte fra 1841-1842 fundet af Martha Lund Kristensen i Viborg Landsarkiv står følgende:

1807 Kom den engelske tyv.
1808 Var vor flåde borte.
1809 Begyndte vort kaperier.
1810 Blev det skidt med vore finanser.
1811 Gik vort sølv til helvede.

1812 Styredes kursen fanden i vold.
1813 Kom Europas sag for retten.
1814 Trækkes folk af skjorten.

Kurantsedlernes solvværdi var faldet til en fjortendel af den oprindelige. Den 5 januar kom ”forordningen om Statsbankerotten”, her blev brugt det rette orde om rigets finanser. I årene 1816-1820 krakker der årligt 50 handelshuse. Nu kunne det kun gå fremad for Danmark.

Foto: Kungl. Myntkabinetts samling, 6 sedlar. Foto af 3 sedlar: Engelskriegerne, Den kgl. Mønt- og Medaillesamling.

Jean Baptiste Bernadotte, Czar Alexander I, Grimbergs Verdenshistorie, kejser Napoleon, Frederik 6, Frem 1926-1928.

Otryckta referenser

Avisudklippene fra Nationaltidende i 1899 er kopieret med en lysviolet farve.

Papirene udlånt til Jerry Meyer af numismatiker og mønthandler Johan Chr. Holm.

Bent Petersen har nedskrevet avisomtalerne på skrivemaskine.

Litteratur

Galster, G.: De Dansk-Svenske Krigspengsedler 1809. *Nordisk Numismatisk Årsskrift* 1953, s. 160-178.

Hansen, L.: *Danmarks Officielle Pengesedler*, 1983, s. 34-35.

Lagerqvist, L. O.: *Karl XIV Johan. En fransman i Norden*. 2005.

Lagerqvist, L. O. & Åberg, N.: *Litet lexikon över Sveriges regenter*. 2007.

Lindberg, L.: *De så det ske, Engelskriegerne 1801-1814*.

Mörner, M.: Marskalk Bernadotte i Danmark: en spansk-fransk armé hotar Skåne 1808. *Militärhistorisk Tidskrift* 2002.

Petersen, B. & Hammergren, M.: De dansk-svenske krigssedlar 1809. *Numismatisk Rapport* 1994:1, s. 7-11.

Internet

<http://www.gladsaxegymnasium.dk/2/meyer/kronebogen2.htm>

Förvillande lika sedlar

Nya sedlar å 10 Rdr bko hafva i mitten på Mars blifvit utsläppta i allmänna rörelsen af St. Kopparbergs privatbank. De likna på ett förvillande sätt de hittillsvarande 4 Rdr. bko, hvidan allmänheten, helst då man inom kort lærer hafva att vänta äfven sedlar å 6:32 bko af samma utseende, har allt skäl att noga se sig före.

Tidningsurklipp 1850

Ny utställning på Kungl. Myntkabinetten i Stockholm

I PENGARNAS SPÅR – BILDER FRÅN ÖVERGIVNA PLATSER

Kungl. Myntkabinetts fotoutställning ”I pengarnas spår” öppnar den 13 februari 2009 och ger en bred bild av svensk omvandling under efterkrigstiden. Utställningen baseras på ekonomihistorikern och fotografen Jan Jörnmarks bilder och omfattar ett dussin platser i Sverige. Sista utställningsdag 17 april. Den 14 februari kommer Jan Jörnmark att presentera utställningen kl. 13 och 15.

I samband med utställningen hålls föreläsningar i Hörsalen onsdagar kl. 18 (ca 60 min). Kostnad: 50 kr (fast avgift) inkl. entréavgift till museet. I samband med föreläsningsserien har museet öppet till kl. 19.30. Myntkrognen håller samtidigt öppet till kl. 19.30.

Föreläsare:

18 februari: Jan Jörnmark. *Svensk kapitalism: en historia om kris och omvandling*. Docent i ekonomisk historia och fotograf.

25 februari: Ännu inte fastställt.

4 mars: Henric Borgström. *Finanskriser förr och nu*. Ekonomijournalist som bevakat alla ekonomiska kriser alltifrån första oljekrisen 1973-1974 till dessa dagar. Han har också intresserat sig för Sveriges genom tiderna mest kände finansman Ivar Kreuger och börjar berättelsen om hans uppgång och fall.

11 mars: Håkan Lindgren. *Att hantera andras pengar. Jacob Wallenberg, Ivar Kreuger och finanskrisen 1931-1932*. Föreläsningens titel kan komma att ändras. Professor i ekonomisk historia vid Handelshögskolan i Stockholm

25 mars: Anders Johnson. *Entreprenörerna byggde landet*. Författare och tidigare chefredaktör på Dagens Nyheter. Han har skrivit ett stort antal böcker i näringslivshistoria. (Nytkommen bok ”Fånga platsen”).

19 mars kl. 18-20

Föredrag och filmvisning:

Traditionell Japansk Handpapperstillverkning – ett par veckors vistelse hos familjen Kikuchi. Erling Gustafsson har arbetat praktiskt med att forma det papper som framställs hos Kami no Sato, bröderna Kikuchi's verksamhet. Fri entré, föranmälan rekommenderas.

21-22 mars

Tvådagarskurs i framställning av

JAPANSKT PAPPER

Genomgång av hur barken skördas och bereds för papperstillverkning.

Kokning, rensning, stampning och ev. malning och formning.

Resultatet blir ett antal ark, tunna, starka och vackra.

Tag med oömma kläder.

Kursledare:

Erling Gustafsson, grafiker, pappersmakare. Erling har arbetat med handformat papper sedan mitten av 1980-talet och med japanskt wa-shi de senaste tio åren. Han producerar papper till handgjorda böcker och bildkonst. Erling har lärt det praktiska handlaget hos familjen Kikuchi, Kami no Sato i Japan.

Kostnad: 900 kr/person
inkl material, lunch och fika.

TUMBA BRUKSMUSEUM
www.tumbabruksmuseum.se
08-5195 5346

ULF NORDLINDS MYNTHANDEL AB

Karlavägen 46
Box 5132 • 102 43 Stockholm
Tel. 08-662 62 61
Fax 08-661 62 13

**KÖPER • SÄLJER • BYTER
MYNT • SEDLAR
MEDALJER • ORDNAR**

Lagerlista över svenska personmedaljer och numismatisk litteratur
www.nordlindsmynt.se

Unikt gåvomynt från vikingatiden

Av Frédéric Elfver

Ett mycket intressant objekt såldes på Aurum Auktioner AB, auktion nr 4 den 16-17 februari 2008, nämligen ett vikingatida mynt präglat på ett onormalt stort myntämne i silver, diametern är 36 mm. Enligt uppgift har exemplaret funnits i en svensk privatsamling under ett antal decennier. Köparen blev en svensk privatsamlare som välvilligt ställt objektet till forskningens förfogande. Föreliggande artikel presenterar myntbestämning och datering, tekniska data, haltanalys samt ett tolkningsförslag kring präglingens tillkomst.

Myntet, som är dubbelpräglat på såväl åt- som frånsida, kan bestämmas till följande: anglo-skandinavisk imitation av Æthelred II, Long Cross (997-1003) och Cnut, Quatrefoil (1017-1023), d.v.s. en mula/hybrid mellan två engelska mynttyper. Åtsidans omskrift lyder: +CNVTREXAN-GLOX. Frånsidans omskrift lyder: +HI|LDR|EDM|OCR, d.v.s. myntmästaren Hildred i Cricklade, vilket är en myntort belägen mellan Bristol och Oxford (fig. 1 och 2).¹

Referensen till Hildebrand 1881² är Cnut 253 och i Brita Malmers arbete från 1997, *The Anglo-Scandinavian Coinage c. 995-1020*,³ återfinns den aktuella stampkombinationen upptagen som en angloskandinavisk imitation med nummer 202.1915, kedja 133 (south). Med 'south' avses Sydskandinavien med Lund som trolig myntort.

Tidigare kända exemplar av 202.1915

Stampkombinationen 202.1915 är hittills känd i endast 5 exemplar enligt nedanstående förteckning med information hämtad ur Malmer 1997⁴. Äldsta t.p.q. är från det finska fyndet från Nikkilä (1036).

Fyndexemplar

1 Gotland, Eskelhems socken, Lingsarve (t.p.q. 1039), vikt 1,18 g, 19,3 mm, 270° stampställning.⁵

2 Gotland, Hablingbo socken, Lilla Vasstäde (t.p.q. 1067), vikt 1,25 g, 19,5 mm, 270° stampställning.

3 Finland, Egentliga Finland, Nousiainen socken, Nikkilä (t.p.q. 1036), vikt 1,87 g, 20,0 mm, 180° stampställning.

4 Estland, Johvi socken, Kohtla-Käva (t.p.q. 1113), vikt 1,59 g, 19,1 mm, 180° stampställning.

Offentlig samling

5 Helsingfors, Nationalmuseet, SCBI⁶ 25:1016, vikt 1,13 g, 19,9 mm, 350° stampställning.

Individuella data och sekundära element

Det här behandlade myntet – det sjätte kända exemplaret av stampkombinationen 202.1915, kedja 133 – väger 3,39 g, har en diameter om 36 mm och 180° stampställning. På grund av att myntet har dubbelpräglats med förskjutna stampar kan stampställningen även avläsas som 350°. Stamparna måste ha varit fixerade då präglingarna ändå är så pass välcenterade på myntämnet. Antalet täljor på åt- respektive frånsida uppgår till 33 respektive 30 stycken. Med något undantag är samtliga täljor placerade på den opräglade delen av myntämnet.

Vikten är hög, men t.ex. i Malmers kedja 1 från Sigtuna (publicerad 1989) varierar vikten på 271 runda exemplar mellan 1,08 och 3,75 g⁷. Myntet är drygt 16-17 mm större i diameter än vad motsvarande runda exemplar brukar vara. Myntämnet är dock tunnare är normalt, knappt 0,50 mm mot ca 0,60-0,80 mm för exempelvis samtida anglosaxiska och danska mynt. Det förefaller som om

1. Exemplar av stampkombinationen Malmer 9.202.1915 på stort myntämne, 36 mm. Foto: Kenneth Jonsson.

Viktsprocent	
Aluminium	2,80
Kisel	2,80
Järn	0,96
Koppar	79,85
Zink	13,58
Totalt	100,00

Tab. 1. Haltanalysresultat av de glimrande kornen på frånsidan. Analys: Ericsson AB, Kista.

Viktsprocent	
Järn	0,86
Koppar	1,01
Silver	97,01
Guld	1,12
Bly	0,00
Totalt	100,00

Tab. 2. Haltanalysresultat av Malmer 9.202.1915 på stort myntämne. Analys: Ericsson AB, Kista.

ett tjockare – drygt dubbla vikten mot normalt – västerländskt myntämne har använts och hamrats ut. Det skall tilläggas att vikten och diametern ej överensstämmer med präglingar från kalifatet.

Initialt såg det ut som om det fanns spår av förgyllning vid korset på frän-

2. Exempel ur Hildebrand 1881 på åtsida av typen Long Cross och frånsida av typen Quatrefoil. Reprofoto: författaren.

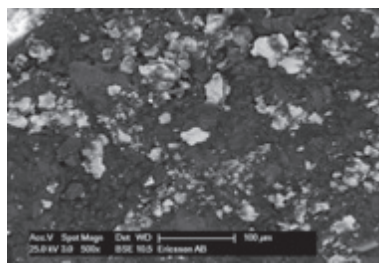
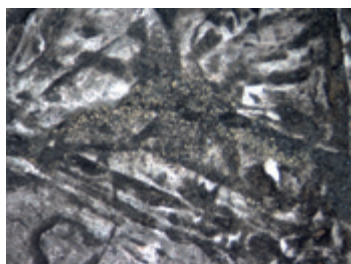
sidan (fig. 3a-b). Denna iakttagelse kunde bara bekräftas eller dementeras genom en oförstörande analys i svepelektronmikroskop. Tack vare generös hjälp från Bo Gunnarsson med personal på Ericsson AB i Kista kunde en haltanalys genomföras. Resultaten visade förvånande nog att det inte är guld som syns på frånsidan utan en kopparlegering i form av koppar och zink, d.v.s. mässing (fig. 4 och tab. 1). Analysen i svepelektronmikroskopet visade att legeringen ligger applicerad på myntets yta. Silverhalten är kring 97 viktsprocent – ett förväntat högt värde och normalt för mynt från denna tid⁸ (tab. 2).

Övriga stampkombinationer i kedja 133 samt datering

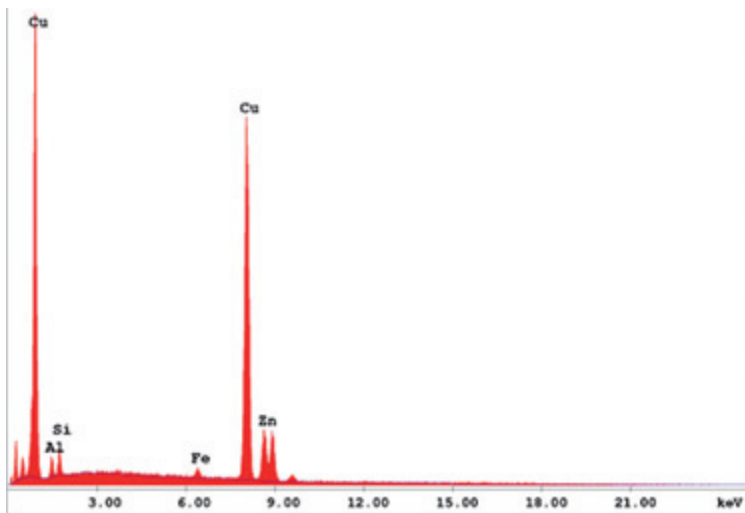
Förutom 202.1915 i kedja 133 finns även 202.1102 ('Shrewsbury'), 712.1915 ('Cricklade'), 712.9803 ('Stamford') samt 748.1915. Att mynten trots angivelsen av engelska myntorter i frånsidans omskrift skall föras till skandinaviskt område har tidigare diskuterats av C. S. S. Lyon, m.fl.: *"These coins, by virtue of their obverse type, can confidently be assigned to Scandinavia"*.⁹ Det aktuella exemplaret på stort myntämne förstärker attribueringen till skandinaviskt område.

Åtsidornas engelska förlagor är följande: stamp 202, Long Cross (typen präglad ca 997-1003), stamparna 712 samt 748 Quatrefoil (typen präglad ca 1017-1023). Frånsidornas engelska förlagor är följande: stamp 1102 (Long Cross), stamparna 1915 samt 9803 (Quatrefoil).

Äldsta t.p.q. för kombinationen 202.1102 är år 1024 (Skåne, Grönby socken, Grönby – myntens proveniens har gått förlorade) samt år

3a-b. Närbild på frånsidan samt detaljfoto (500 gångers förstoring) i svepelektronmikroskop på de glimrande kornen på frånsidan. Foto: Ericsson AB, Kista.

4. Grafisk presentation beträffande haltanalysresultat av de glimrande kornen på frånsidan. Analys: Ericsson AB, Kista.

1036 (Gotland, Väske socken, Lilla Klintegårde). För kombinationen 202.1915 är äldsta t.p.q. år 1036 (Finland, Egentliga Finland, Nousiainen socken, Nikkilä) samt år 1039 (Gotland, Eskelhems socken, Lingsarve). För kombinationen 748.1915 är äldsta t.p.q. år 1143 (Gotland, Lummelunda socken, Burge) och slutligen för 712.9803 är äldsta t.p.q. år 1024 (Finland, Tavastland, Nastola socken, Immilä). För kombinationen 712.1915 finns inga fynduppgifter.

Detta ger vid handen att kedja 133, baserat på dateringen av mynttypernas engelska förlagor (år 1017) samt äldsta t.p.q. (år 1024), kan dateras till 1020-talet.

Fyndfördelningen av mynten i kedja 133 visar hur snabbt de cirkulerade över relativt stora områden från den sannolika ursprungsorten Lund.

Fynden är koncentrerade till områden i österled – Gotland, Finland och Estland.

Är det ett provavslag, dubbelpenning eller gåvomynt?

När man studerar det aktuella myntet ställer man sig gärna frågan om det rör sig om ett slags provavslag för att kontrollera stamparna. Svaret på denna fråga är sannolikt nej. Dyliga provavslag från vikingatiden är kända men de avviker på flera punkter från det aktuella myntet i silver, bland annat genom materialet som normalt utgörs av en blylegering – jämför till exempel blyavslagen från kung Olofs mynthus i kv. Urmakaren i Sigtuna.¹⁰ Fenomenet med blyavslag är även känt från anglosaxiskt område där bland annat avslag på runda blyämnar förekommer.¹¹

5a-b. Danska dubbelpenningar: Sven Estridsen (1047-1074), Lund, Hauberg 1. 24 mm (reprofoto: författaren) samt Sven Estridsen, Lund, ny mynttyp. 22 mm (foto: Fitzwilliam museum, Cambridge).

Vikten, 3,39 g, skulle kunna tolkas som att det är en dubbelpenning som avses, men avsaknaden av samtida paralleller och präglingens allmänna utformning talar emot en sådan teori. Jämför viktdiskussionen ovan. Om det är en dubbelpenning som avsetts skulle det med all sannolikhet finnas präglat motiv eller text ut till myntets kant. Vikingatida dubbelpenningliknande objekt existerar dock. Till Sven Estridsens tid (1047-1074) förs två präglingar med bysantinskt inspirerade motiv, vilka kan betecknas som dubbelpenningar.¹²

Inom den islamiska numismatiken finns det ett begrepp för präglingar som har varit avsedda som ett slags gåvomynt, *donative dirham*.¹³ Man kan tänka sig att ett gåvomynt skulle kunna vara ett slags maktmanifestation eller tecken på givmildhet från myntherren. Om detta begrepp skulle tillämpas på det aktuella myntet är det svårförklarligt varför man i sådana fall inte lagt ner mer omsorg på själva präglingen och undvikit att dubbelpräglade. Å andra sidan kan det aktuella exemplaret just av den anledningen – ett misslyckat gåvomynt – ha blivit ratat och i stället hanterats som vilket silver som helst, vilket täljorna indikerar. Den ovannämnda haltanalysen visade att det inte är guld som glimrar på fransidan, men avsikten med appliceringen av den glimrande kopparlegeringen kan ha haft samma avsikt – att förstärka objektets karaktär som gåvomynt.

I nuläget kommer vi nog inte längre med tolkningen av det spännande myntet med den imponerande diametern.

Noter

¹ Artikeln har tidigare publicerats i *Myntstudier* 2008:2, s. 13-17. I föreliggande form har smärre tillägg gjorts och även bildmaterialet har utökats något.

² B. E. Hildebrand, *Anglosachsiska mynt i Svenska Kongliga Myntkabinettet, funna i Sveriges jord*, Ny tillökt upplaga, Stockholm 1881.

³ B. Malmer, *The Anglo-Scandinavian Coinage c. 995-1020. Commentationes de nummis saeculorum IX-XI in Suecia repertis. Nova series* 9. Stockholm 1997.

⁴ B. Malmer 1997, s. 140.

⁵ Publicerat i CNS, 1.3.25.841. *Corpus nummorum saeculorum IX-XI qui in Suecia reperti sunt*. 1. Gotland, 3. Dalhem-Etelhem, Motala 1982.

⁶ SCBI = Sylloge of Coins of the British Isles. Published by the British Academy, Trustees of the British Museum and Spink & Son Ltd.

⁷ B. Malmer 1997, s. 35.

⁸ För en diskussion om silverhalten i danska vikingatida mynt, jfr: F. Elfver, General Debasement during the Reign of Svend Estridsen? The Coinage of Lund c. 1035-1050 and some Metal Analyses. *Cultural interaction between east and west. Archaeology, artefacts and human contacts in northern Europe* [Eds. U. Fransson, M. Svedin, S. Bergerbrant & F. Androschek]. Stockholm 2007, s. 212-216.

⁹ C. S. S. Lyon, G. van der Meer & R. H. M. Dolley, Some Scandinavian coins in the names of Æthelred, Cnut, and Harthacnut attributed by Hildebrand to English mints. *The British Numismatic Journal*, Vol. XXX (2), 1961 (1962), s. 235-251. Citat hämtat från s. 243.

¹⁰ I. Leimus & B. Malmer, Stampidentifiering av blyavtrycket från kv. Urmarkaren, Sigtuna. *Nordisk Numismatisk Årsskrift* 1992-93 (1997), s. 12-21.

¹¹ R. H. M. Dolley, A piedfort lead trial-piece of Edward the Confessor. *The British Numismatic Journal*, Vol. XXVII, 1954, s. 175-178 + pl. VI. Se även: E. J. E. Pirie, M. M. Archibald & R. A. Hall, Post-Roman coins from York Excavations 1971-81. *The Archaeology of York* (General ed. P. V. Addyman). Volume 18: The Coins. Fascicule 1. York 1986, s. 55 nr 48; s. 56 nr 49 (båda Æthelstan, 924-39) och s. 57 nr 59 (Eadwig, 955-59).

¹² 1) Sven Estridsen, Lund, Hauberg 1, KMMS, Köpenhamn, ex. Thomsen 10153. Vikt 1.84 g och 24 mm i diameter.

2) Sven Estridsen, ny mynttyp, Fitzwilliam museum, Cambridge, ex. Baldwin Auction 13, No. 1443 (funnet i England). Vikt 1,92 g och 22 mm i diameter. Jfr M. Fornitz, En dobbelpenning fra Svend Estridsen? *Nordisk Numismatisk Unions Medlemsblad*, 1994:1, s. 1-5.

¹³ Lutz Ilisch har avhandlat denna typ av präglingar i Münzgeschenke und Geschenkmünzen in der mittelalterlichen islamischen Welt. *Münstersche numismatische Zeitung*, Vol. XIV(2), pp. 7-12, 1984; Vol. XIV(3), pp. 15-24, 1984; Vol. XIV(4), pp. 27-34, 1984 samt Vol. XV(1), pp. 5-12, 1985.

Köpes

Kopparplåtmynt, klippingar
Tel.: 073-0731130

LUNDS MYNTHANDEL

KÖPER och SÄLJER
BYTER och VÄRDERAR

MYNT och SEDLAR
TILLBEHÖR och LITTERATUR

GRATIS LAGERLISTA
(uppge samlarområde)

Klostergatan 5, 222 22 LUND
Tel. och fax 046-14 43 69
e-post: siv-gunnar@swipnet.se

Stöd medaljkonsten, bli medlem i FIDEM

För mer information kontakta Sveriges delegater:
Marie-Astrid Voisin, e-mail: mav@myntkabinettet.se
Christian Wirsén, e-mail: christian.wirsén@glocainet.net.

www.fidem-medals.org

SVENSK NUMISMATISK TIDSKRIFT

REGISTER 2008

ARTIKLAR OCH NOTISER

	Nr	Sid.
Björk, Jan-Olof		
Obeskrivna polletter från Lessebo bruk	6	132-133
"Angående det gröfre och mindre silfvermyntets gångbarhet"	6	135
En småländsk velocipedklubb	6	142
Prisrekord för ett svenskt mynt – femkopeken 1778!	7	166-167
Numismatik i reklamens tjänst	7	170-171
Georg de Laval – några anteckningar	8	180-186
Carlberg, Dan		
FRIMYNT 2008	5	117
Svenska Numismatiska Föreningens årsmöte i Karlshamn 2008	6	140-141
Carlsson, Per-Göran		
Auktionsreferat – Samling Bonde på Ericsberg, del 1	2	38-40
Ekeröth, Elin		
Tumba Bruksmuseum i Dublin (& Richard Kjellgren)	5	120
<i>Pulp and Paper Week</i> – första riktiga projektet för Nätverket för pappersmakare i Sverige	5	121
Elfver, Frédéric		
Om SNF:s höstverksamhet 2007 på Banérgatan (& Magnus Tagesson)	1	7
Euphrosyne och slaget vid Svensksund 1790	2	34-35
Stulna polletter åter!	3	57
Rapport om ett stort fynd av grivnor i Ryssland	4	86
Om ett betydelsefullt depåfynd från Hammarby i Uppland	6	136-137
Allmänna Konst- och Industriutställningen i Stockholm 1897 – ett par tillägg	6	138-139+omslag
Anders Frösells bibliografi. Artiklar och notiser tryckta 1977-2008 (& Kjell Holmberg)	6	147
Nyförvärv till SNF:s medaljsamling	7	159
Återanvändning av mynt som öglor under vikingatiden. Ett exempel ur skatten från Johannishus 1865	7	162-163+omslag
Wismar Drittelthaler 1671 – myntet som aldrig präglades!	7	168
Jubileumsmedalj från Lunds universitets historiska museum	7	169+omslag
Frösell, Anders		
Tiggarpolletter från Småland	1	13 + omslag
Golabiewski Lannby, Monica		
Bondetåget 1914 [medalj]	1	11
Silverskatten vid Joristorp – en sann sägen	2	28-30
Väggs katt (<i>Pressklipp</i>)	2	33
Stockholmsvägar med penninganknytning	2	36
Sveriges regenter och andra myntutgivare	3	58-59
SNT gratulerar fotografen Gabriel Hildebrand som fyllde 60 år den 24 april! (<i>Personalia</i>)	4	87+omslag
Sagan om Storsjöodjuret och dess guldmynt eller Hur förklara bankyrket för ett vattentroll?	4	96-97
Östersjöseminarium om Spillingsskatten – världens största vikingatida silverskatt! (& Gert Rispling)	5	106-107
Selma Lagerlöfs minnesmynt (<i>Nya mynt</i>)	5	110
Numismaticus, ostindiefararen och dubbeldukaten 1830. <i>Vid en kopp te ...</i>	6	148-149
Danskt myntsmycke	7	163+omslag
Kolingen hostar om kovan	7	164-165
Forskartjänst inrättad vid KMK [Cecilia von Heijne] (<i>Personalia</i>)	7	167
Koleratid [fattigpolletter]	8	186
Olika syn på julklappar under 1800-talet – samt något om skillingtryck och en "blå tvåa banko"	8	187
Tankar vid bankens kassa inför julhelgen 1968	8	196

Gunnarsson, Bo		
Ny stampkedja med koppling till mynthuset i Sigtuna	8	188-189
Holmberg, Kjell		
Anders Frösell in memoriam (<i>Personalia</i>)	6	144-146
Anders Frösells bibliografi. Artiklar och notiser tryckta 1977-2008 (<i>Frédéric Elfver</i>)	6	147
Holmberg Jansson, Ylva		
”Myntprägling” på Kungl. Myntkabinett	8	192+omslag
Huggert, Anders		
Plåtmynt med ingraverad uppgift om dess vikt	3	60-61
Begreppet <i>Mynttecken</i> hos Märta Helena Reenstierna och Carl von Linné	4	84-85
Pollett funnen i stadsdelen Backen, Umeå	6	134
Kjellgren, Richard		
Tumba Bruksmuseum i Dublin (<i>& Elin Ekeröth</i>)	5	120
Lagerqvist, Lars O.		
Slutmyntat! Myntningen i Sverige upphör – efter 1013 år	1	19
Stor auktionshelg 23-24 november 2007. Ericssberg 1. Myntets dag	2	42-43
Ericssberg 2 och 3 – auktioner under 2008	3	57
Ett tillägg angående Scholanders sedelförslag 1877	4	97
Berndt Helleberg 1920-2008 (<i>& Marie-Astrid Voisin</i>) (<i>Personalia</i>)	5	118-119+omslag
Stig Rosenlund 1919-2008 (<i>Personalia</i>)	7	172
Kungligt besök på Kongsberg 1890 / 2	8	186
Medalj över drottning Kristina från Minden (<i>Ny medalj</i>)	8	189
Lindblom, Carl-Axel		
Stockholms Myntklubb (<i>Föreningar</i>)	4	97
Malmer, Brita		
Bo Gunnarsson [i Ny stampkedja med koppling till mynthuset i Sigtuna]	8	189
Nilsson, Hasse		
Skulptören Christian Eriksson [medaljer]	4	90-91
Nilsson, Ulrika		
På medaljjakt i Vatikanen (3) (<i>& Marie-Astrid Voisin</i>)	1	16-18
På medaljjakt i Vatikanen (4) (<i>& Marie-Astrid Voisin</i>)	2	32-33
Nordell, Bo		
Numismatikens dag i Lödöse	8	192
Prytz, Daniel		
Historia Regum Britanniae. Merlins spådomar, halvpenny-myntet och Cunobelinus’ mynt	7	156-159+omslag
Rispling, Gert		
Till Damaskus. Rapport från ett symposium om gamla mynt	1	8-10
Sebou – ny myntort i Spillingsskatten (<i>& Jonas Rundberg</i>)	5	104-105
Östersjöseminarium om Spillingsskatten – världens största vikingatida silverskatt! (<i>& Monica Golabiewski Lannby</i>)	5	106-107
Rundberg, Jonas		
Sebou – ny myntort i Spillingsskatten (<i>& Gert Rispling</i>)	5	104-105
Rådström, Börje		
Inbjudan till middag på Stockholms slott efter bondetåget 1914	1	11
Serrestam, Sonny		
Christina Nilssons guldstuffer (<i>& Lars Thor</i>)	4	88-89
Reklammedaljer av våtkolad torv. Geniet och förbrytaren Martin Ekenberg (<i>& Lars Thor</i>)	7	160-161

Sundberg, Per

Sven Svenssons samling av beläggningsstämplar (Charta Sigillata)	2	41
--	---	----

Svenson, Ingemar

Myntningsort blir utgivningsort (<i>Nytt om mynt</i>)	5	121
---	---	-----

Tagesson, Magnus

Om SNF:s höstverksamhet 2007 på Banérgatan (& <i>Frédéric Elfver</i>)	1	7
Frågesport vid Svenska Numismatiska Föreningens julfest 11 december 2007	1	10
<i>Forts. på frågesporten 11 december 2007 samt Rätta rader</i>	2	37
Årsberättelse för år 2007 avgiven av styrelsen för Svenska Numismatiska Föreningen	3	68-71
Brenner-medaljen [Sten Törngren] (<i>Personalia</i>)	3	73
Disputation i numismatik [Nanouschka Myrberg]	8	193

Thor, Lars

Wexiö gymnasii myntkabinett. Ombyggnad och förnyelse	1	4-6+omslag
Christina Nilssons guldstuffer (& <i>Sonny Serrestam</i>)	4	88-89
Reklammedaljer av våtkolad torv. Geniet och förbrytaren Martin Ekenberg (& <i>Sonny Serrestam</i>)	7	160-161

Voisin, Marie-Astrid

På medaljjakt i Vatikanen (3) (& <i>Ulrika Nilsson</i>)	1	16-18
Troll från Lappland (<i>Frågespalten</i>)	2	30
På medaljjakt i Vatikanen (4) (& <i>Ulrika Nilsson</i>)	2	32-33
Colorado Springs. FIDEM:s XXX kongress 2007 (& <i>Christian Wirsén</i>)	5	111-116
Berndt Helleberg 1920-2008 (& <i>Lars O. Lagerqvist</i>) (<i>Personalia</i>)	5	118-119+omslag
Christer Sjögren 1926-2008 (<i>Personalia</i>)	8	193

Wehtje, Louise

Prisutdelning på Kungl. Myntkabinettet! [Minnesmynt, Selma Lagerlöf]	1	20
--	---	----

Wettmark, Martin

En kvartett dubbelpräglade femöringar	5	123
Märklig solidusprägling	6	143

Wirsén, Christian

Colorado Springs. FIDEM:s XXX kongress 2007 (& <i>Marie-Astrid Voisin</i>)	5	111-116
Biennalen i Seixal 2008	8	197

Wiséhn, Eva

Högtflygande sparplaner	1	14-15
Medaljåva från den tyske konstnären Hans Burgeffs änka	3	52-56
En hustru för tio fjäderrullar!	4	83
Anne på Grönkulla fyller 100 år [Mynt, Kanada]	8	190-191

Wiséhn, Ian

När Karl Gerhards tusenlappar granskades av åklagaren	1	10
Konduktören Tage Lundgren – myntsamlare i Skara	1	12
Mannen med hunden – de fattigas tecken	1	15 + omslag
Penser, Pålson och jag	2	30-31+omslag
Medaljsamlingen i Stockholms stadshus	2	35
Oscar II:s besök i Kongsberg 1890	2	37
Carl Cederströms ”flygpollett” – ännu en gång	2	43
Porslinsmynten från det gamla Siam	3	62-63+omslag
Målaren Fredrik Wilhelm Scholanders sedelförslag från 1877	3	66
Medaljaskar till salu i Karl XIII:s Stockholm	3	67
En annorlunda myntsamlare i Piteå	3	71
Några tidiga minnen från svensk travsport	3	72-73
En krona för visning i en snart höstkall medaljsal och historien bakom en italiensk utställning	4	80-82
Ett kvitto för pollethämtning	4	89
Apotekaren Carl Gustaf Kjellins stora myntsamling	4	92
Fritt tillträde inom Stockholms slott	4	93

Zakrisson, Stefan

Karl XI:s och Karl XII:s sjättedelsören på plants. Några funderingar och betraktelser 5 108-110

Utan angiven författare

Nya former för utgivning av minnesmynt (<i>Pressmeddelande</i>)	3	57
Spännande penninghistoria i teve!		
[Samarbete mellan Kungl. Myntkabinettet och Svenska Dagbladet] (<i>Red.</i>)	4	89
Ny design på brittiska mynt (<i>Pressklipp</i>)	4	97
Vrak utanför Namibia (<i>Pressklipp</i>)	5	117
Tur och otur (<i>Pressklipp</i>)	5	121
Smått och gott (<i>Pressklipp</i>)	6	139
Halvmiljardsedel (<i>Pressklipp</i>)	6	139
Tio kilos guldmynt till högstbjudande! (<i>Pressklipp</i>)	6	146
Världens bästa sedlar (<i>Pressklipp</i>)	7	172
Zimbabwe återigen (<i>Pressklipp</i>)	7	172
Världsmynt?	8	186

NYTT OM BÖCKER – RECENSIONER – BOKTIPS**Nr Sid.**

Bacharach, J. L.: <i>Islamic history through coins: An analysis and catalogue of tenth-century Ikhshidid coinage.</i> 2006. (Gert Rispling)	3	64-65
Berga, T.: <i>Rīgas Peldu ielas 13. gs. monētu depoīsits. The 13th century coin hoard from Peldu street, Riga.</i> 2007. (Monica Golabiewski Lannby)	3	63
Kluge, B.: <i>Numismatik des Mittelalters. Band I. Handbuch und Thesaurus Nummorum Medii Aevi.</i> 2007. (Monica Golabiewski Lannby)	4	94-95
Leimus, I.: <i>Sylloge of Islamic Coins 710/1-1013/4 AD [in] Estonian Public Collections.</i> 2007. (Gert Rispling)	2	44-45
Magister Monetæ. <i>Studies in Honour of Jørgen Steen Jensen.</i> Publications from the National Museum. Studies in Archaeology & History. Red. Michael Andersen m.fl. 2007. (Cecilia von Heijne)	6	143
Myrberg, N.: <i>Ett eget värde – Gotlands tidigaste myntning, ca 1140-1220.</i> 2008. (Kjell Holmberg)	8	194-195
Nicol, D. N.: <i>Sylloge of Islamic coins in the Ashmolean, vol. 6: The Egyptian dynasties.</i> 2007. (Gert Rispling)	3	64
— <i>A corpus of Fatimid coins.</i> 2006. (Gert Rispling)	3	65
Rundberg, J. & Holmberg, K.: <i>Svenska vikingatida och medeltida mynt präglade på fastlandet.</i> Acta Universitatis Upsaliensis. Studia Numismatica Upsaliensia. 3. 2008. (Monica Golabiewski Lannby)	7	171
Wiséhn, I., Lagerqvist, L. O., Åberg, N.: <i>RIKA. Finansfamiljer och entreprenörer.</i> 2007. (Monica Golabiewski Lannby)	2	35

**HÅKAN WESTERLUND
MYNTHANDEL****KÖPER • SÄLJER • BYTER
MYNT • SEDLAR • MEDALJER***Olympiska föremål*

Vasagatan 42
111 20 STOCKHOLM
Tel. 08-411 08 07

**Strandbergs Mynt
&****Aktiesamlaren AB**
köper och säljer

Mynt, sedlar, ordnar, medaljer, aktiebrev
äldre handlingar m.m.
charta sigillata, fornsaker m.m.

Se vår hemsida
www.aktiesamlaren-bjb.se

Arsenalsgatan 6, Box 7377, 103 91 Stockholm
Tel. 08-611 01 10, Fax: 08-611 32 95

SELINS MYNTHANDEL AB
Mynt Sedlar Medaljer
Ordnar Nålmarken

Öppetider
Vardagar 10.00 – 18.00
Lördagar 10.00 – 14.00
Regeringsgatan 6
111 53 Stockholm
Tel. 08-411 50 81
Fax. 08-411 52 23

Del 2 av Ericsbergs-samlingen

såldes i samarbete mellan Fritz Rudolf Künker GmbH & Co KG och Ulf Nordlind Mynthandel AB den 9 oktober 2008 på Hotell Remarque i Osnabrück.

Det blev en stor framgång och auktionen omsatte i runda tal tre gånger utropspriserna – i några fall tio gånger! Det var framför allt medaljer som gick under klubban och främst sådana som ansågs ha ett internationellt intresse. En del svenska specialsamlare hade infunnit sig men främst var förstås Tyskland, följt av Danmark, Norge, Finland, Ryssland, Polen, Ukraina och de baltiska staterna. Återropen var få och alla av dem har sålts i efterhand till 80% av utropspriset.

Det var ju flera auktioner som gick av stapeln från måndag till fredag med Künker 145 / Ericsberg 2 på torsdagen. Priserna var genomgående höga. Auktionen klubbades mästertligt av Dr. Andreas Kaiser, katalogens huvudförfattare. Det är nog den förnämsta katalog i fråga om såväl innehåll som utstyrsel som utgivits över en svensk samling och blir av bestående värde, även för dem som inte lyckades förvärva något.

På den huvudsakligen ryska auktionen torsdag eftermiddag – fredag (nr 146) slogs ännu ett svenskt rekord (se SNT 2008:7 s. 166, notis av Jan-Olof Björk om ett fränsett årtal likartat myntprisrekord våren 2008). – På onsdag kväll höll notisförfattaren ett föredrag på tyska och visade bilder av ett sjuttioal av de främsta objekten som skulle bjudas ut dagen därpå, däribland förstas medaljen *Køge bugt* 1677. Därefter inviterades ett stort antal kunder till en utsökt middag på ett jaktställe utanför staden.

Nästa auktion har när detta trycks redan ägt rum, nämligen 21 november 2008 på Kungl. Myntkabinetet i Stockholm (Ericsberg 3).

LLt

Auktion i Osnabrück – samling Bonde del 2

Illustrerade och väldokumenterade auktionskataloger är numera legio bland världens mest framgångsrika auktionsföretag. Inom det numismatiska gebitet är auktionshuset Künker Europas ledande med en förvånansvärt bred och publikfriande verksamhet. Man låter sig inte hindras av ”besvärliga” teman som medeltid eller medaljer. Med en kompetent kader medarbetare och ekonomisk vilighet att satsa på vederhäftigt katalogarbete av referenskaraktär skapas de nödvändiga förutsättningarna att attrahera fina inlämningar. Genomtänkt marknadsföring och ett gott renommé i branschen skapar köpkraft och talande resultat.

När så Bonde-samlingens mer kontinentala medaljinnehåll skulle säljas valde Ulf Nordlind Mynthandel AB i Stockholm att samarbeta med Künkers för att skapa bästa möjliga exponeringsmöjligheter för säljaren. Resultatet av denna strategi kan vi nu minnas genom såväl katalogen som uppnådda resultat och personliga minnesbilder av evenemanget.

Observationer ger kunskap och färdigheter

Inte sedan Cronas förnämliga samling på samma tema såldes i Amsterdam 1937 har ett liknande omfångsrikt material varit till salu. Så ovanliga är ju dessutom många av dessa objekt att det fåtal samlare som haft ambitioner på området verkligen behövt vara utrustade med stort tålamod och en ekonomisk förmåga när tillfällena ges. I detta fall utgjorde Bonde-auktionen ett mandomsprov för de flesta.

Men det är inte bara objekten som gör köparna utan också vilka kunskaper och drivkrafter som dessa besitter eller mobiliserar. I det senare avseendet är just en väl utarbetad auktionskatalog inte bara ett redskap för stunden utan även ett exempel på den strategiska marknadsföring som ett

ofta anlitat katalogverk kan innebära. A och O är nämligen att också ta tillfället i akt att informera och utbilda ”kunderna” som, om de inte har egna drivkrafter, ska introduceras till ett fascinerande område och med vederhäftiga upplysningar utvecklas till självständiga samlare.

I den nu aktuella katalogen – med i stort sett alla medaljer avbildade i färg – hade man också valt att tryffra den med väl valda porträttbilder av respektive svenska utgivande regent, samt ytterligare förhöjt associationsvärdena genom att återge ett större antal kopparstick avbildande stora fältslag. Äldre illustrerade auktionskataloger är därför en mycket viktig källa till den kunskap som finns på medaljområdet och en seriös satsning behöver omfatta ett bra urval sådana.

Bland de stora samlande numismatikerna har en del låtit sig inspireras av de vackra medaljerna och överfört kvalitetsbedömning och historiska anekdoter till medaljsamlandets fromma. Andra åter låter sig ryckas med och entusiasmeras av det sista gravt underskattade och undervärderade numismatiska samlarområdet och ”kryddar” sina typ- och seriesamlingar med några historiska och bildmässiga skönheter. Bonde-samlingen erbjöd ett stort urval och samlarnas gensvar uteblev inte!

Katalogen och auktionen i all ära, men det mest värdefulla som detta evenemang erbjöd var sannerligen visningstillfället! Ingen kunskap och insikt kan på ett bättre sätt inhämtas än genom ett aktivt studium av exemplar till salu. Givetvis underlättar det att ha gjort en viss hemläxa och förstå vad man ska titta efter men förnämligast är att kunna jämföra exemplar, deras karakteristika och att försöka förstå tidens villkor för motivval, teknikutförande och framställningsformer. I Osnabrück erbjöds visning av medaljerna i oförpackat skick

Køge bugt – auktionen primadonna

Givetvis innehåller en samling av denna kaliber många klassiska och sköna bildstycken. Följande urval får därför exemplifiera en balansgång mellan milstolpar, gravrötoppar, kvalitetsexemplar och klubbade prisvariationer.

Auktionen primadonna, tillika omslagsval, var oomstritt den magnifika och till diametern största slagna silvermedaljen under barocken, manifesterande slaget om Køge bugt år 1677. Denna handflatestora och nästan 600 g tunga "silverdiskus" är ofattbart detaljrik och uppvisar ett marint motiv som ger den trofästet i samlarkretsar. Katalogförfattarna bedömer att endast tre original finns bevarade i privat ägo och detta exemplar var odiskutabelt ett sådant.

Märkvärdigt nog saknade denna enorma "puck" tillstymmelse till kantslag, ett i sanning kvalitetsmässigt mysterium. Estimeringens relativt blygsamma 25.000 euro omvandlades i budstrid till ett klubbat pris på jämnt 100.000 euro vartill kommer 22% påslag i form av kommission och moms, således den första miljonnoteringen för en skandinavisk medalj. En storsamlade dansk säkerställde att medaljen "kom hem" till Danmark igen.

Förminskad. Foto: Gabriel Hildebrand. Se även detaljförstoring på omslaget.

– de kunde beröras och luppgranskas utan hinder – vilket var en unik chans att förkovra sina erfarenheter.

Inför den stundande auktionen samlades uppåt åttio personer i auktionssalen. Ett intensivt och förväntansfullt surr på allsköns språk for genom lokalen. Trots auktionsobjektens dominerande samband till Sverige, associativa utlandsrelationer och bemärkelsehändelser hedrade genom sin närvaro endast 5-6 svenskar denna tidernas medaljauktion. Danskar och norrmän överträffade antalet svenskar och, skulle det visa sig, även i konkurrenskraft. Därutöver dominerade faktiskt östeuropeerna med en aktiv handlarkår från Ryssland, Polen och de baltiska länderna. Slutligen fanns en gedigen "budbok" med i förväg avlämnade bud från som regel icke närvarande – ett numera vanligt

sätt att "spara" resekostnader men till priset av missade observationer och erfarenhetsutbyten vid visningar och kontakter med likasinnade.

629 utrop medaljer beskrivna och nästan alla avbildade på gott och väl över 250 sidor är en mäktig syn. Några övergripande reflektioner kan först vara på plats. Bondes samlingar hade skapats under minst 3-4 generationers mer eller mindre idogt sökande och inköp. Inom de olika specialområdena skedde tillväxten i varierande takt och omfattade även vissa försäljningar underhand. Guldmedaljerna är få, silvermedaljerna desto fler men även en del präglingar och gjutningar i oädla legeringar.

Medan de äldre medaljerna från 1500-1600-talen ofta har ett visst kabinetslitage och vissa mer än så, var de yngre medaljerna, de från sent 1700-

tal och framåt, ofta anskaffade nästan från källan genom gåvor eller via någon föregående samlares omsorg.

Det är också slående hur produktiva forna tiders gravörer var. Särskilt under 1600-talets senare hälft var tidens namnkunnigaste mycket flitiga och levererade såväl beställda arbeten som initierade egna medaljbilder att säljas i kommersiellt syfte. Gravörernas privilegier och särställning som frilansande yrkesmän tillät ju detta.

Bondes medaljer utgör en bra referenspunkt för jämförelser angående ursprungsskick och dess huvudkriterier. Trots detta var det förvånande att på visningen kunna konstatera att många silvermedaljer saknade gedigen patina och närmast framstod som rengjorda, må vara för obetydliga patinasår i medaljernas periferi. Detta är i klar

kontrast till de svenska silvermynten som i många fall har en ordentlig åldersgrå patina. I dag har vi ingen egentlig förklaring till skillnaden i patina, men sannolikt härstammar en betydande del av silvermedaljerna från en samling där någon föredragit ljusa exemplar framför den mörka patinans naturliga skönhet. I katalogens färgbilder framstår många sådana exemplar som lätt bruntonade. Givet denna bakgrund får man därför tolka en del av katalogens noteringar om ”vacker patina” med visst överseende.

Katalogens värderingar var som regel mycket låga och försiktigt satta. I många fall var de 5-10 gånger under kända aktuella försäljningsresultat för liknande objekt, vilket om inte annat borde ha uppmuntrat fler svenskar att närvara och bjuda. Denna överdrivna försiktighet kanske motverkade sitt syfte, eftersom alltför stora generiska diskrepanser mellan värderingar och slutpris åtminstone gör osäkra nybörjare vimmelkantiga. Förhandstipsen antydde ju höga prisförväntningar och spekulationerna pågick in i det sista. Det skulle senare visa sig att det var östeuropeernas närvaro och köplust som återigen slog bort alla rationella tankar kring värderingar.

En färggrann klenod

Under stormaktstidens första epok var Gustav II Adolf en ledande strateg och fältherre. De fem senaste åren före 6 november 1632 var kungen ständigt i rörelse på kontinenten, vilket avtecknar sig i en ymnig flora besittningsmynt, minnesmedaljer och äretecken i alla slags metaller. Många av dessa är stora och granna, i bästa gravörstilar och av stort dokumentärt värde, även som porträttkonst. Andra åter är mindre, hastigt producerade och, kan man tänka sig, mest för de kommersiella möjligheter som en snabb utgivning kunde rendera upphovsmannen. Faktiskt var denna mångfald utgivna penningar och medaljer populära minnesobjekt, inte minst om de var knutna till vissa slag och andra framgångar där även den indelte soldaten kunde ha gjort sig gällande och förtjänat ett minnestecken.

En gyllene emaljerad klenod

Lot 7072 är ett fint exempel på dåtidens förmåga att integrera olika tekniker i en och samma pjäs – här manifesterat av en s.k. gyllene emaljerad klenod. Denna prydnad, utdelad och försedd med ögla att bäras, avbildar en skön porträttprofil av krigarkungen, försedd med grön-emaljerad lagerkrans och med blå, svart och vit emaljerad prominent bröstbild. Frånsidan består av en krönt vasakärve omgärdad av kungens titel- och namnmonogram.

Foto: Gabriel Hildebrand.

Dessa tecken, som också förekommer i silver och i olika storlekar, är som regel av mycket god hantverkskvalitet och betydande sällsyntheter på samlarmarknaden. Vissa kan ha utförts i Stockholm men företrädesvis är de säkert utförda i ambulerande verkstäder eller hos smeder på orter som svenskarna annekterat. Just denna guldklenod, lot 7072 (se bilden), värderad till 1.500 euro, chockstartade med ett skriftligt bud på 9.500 euro och fann sedan ett nytt hem för klubbade 13.000 euro. Med en dåvarande kurs strax under 10 SEK och gängse påslag med 22% motsvarar slutpriset knappt 160.000 SEK, visserligen ett respektabelt belopp men ändå billigt i förhållande till andra klart vanligare föremål och mynt, som dock genom större och bredare popularitet fortfarande betalas mycket väl.

Dattlers sköna praliner

Under de drygt fem sekler som medaljkonsten florerat har flera av tidens förnämsta gravörbegåvningar fun-

nit god jordmån till utveckling, såväl professionellt som ekonomiskt. Skådepenningar var mycket efterfrågade produkter bland de högre stånden, både för att låta avbilda sina egna konterfej men även som erinran om stora händelser, segrar och fredsavtal m.m.

För mästarna var det en lukrativ rörelse som gav tillträde hos Europas hov och därigenom till den publik som efterfrågade och konsumerade medaljerna, inte minst i utbildnings-syfte och som sköna objekt i kuriosaskåpen. Forna tiders nyhetsförmedling var både senfärdig och inte lika dokumentär som i dag. Medaljernas roll kan också ses och förstås som ett attraktivt visuellt sätt att bevara minnesbilder av händelser. Bonde-samlingen innehöll många sådan fina exponat tillika i hög kvalitet. Främst på många sätt måste hållas just de medaljer som framställdes av tretioåriga krigets största ”metalljournalist” – Sebastian Dattler.

Den på många ställen i nuvarande Tyskland men också i Polen verkssamme Dattler företrädde och ledde teknikutvecklingen. Han hämtade många tillämpningar från myntverkstäderna men raffinerade speciellt ytbehandling och finish, precision och harmoni i gravörbildernas uppbyggnad och utförande på ett tidigare aldrig skådat sätt. Att hålla ett sådant välbevarat stycke i handen och granska dess detaljer under lupp är som en resa i ett tredimensionellt landskap – en helhetsupplevelse av stora mått! Den bländande tekniken i förening med en idealistisk superrealism i bildutförande är resultatet av mästarens *labour of love*, vilket resulterat i dessa tidlösa stillbilder av absolut klassisk status. Till det ökade intresset för Dattlers verk har säkert också bidragit en nyutkommen referensbok på tyska.

De spegelglansliknande medaljerna över Gustav II Adolfs erövring av Riga 1621 (lot 7020), slagen 1641, polackernas seger över ryssarna i Smolensk 1635 (lot 7123) samt erinran om Westfahliska fördraget i Nürnberg 1649 (lot 7147) framstod i kvalitativ särklass. Så klubbades

de till mellan tre och elva gånger es-timeringarna, den mellersta till *all-time-high*, 44.000 euro, som med på-slag motsvarar drygt en halv miljon svenska kronor! För bara några få år sedan kunde en sådan, även i mycket hög kvalitet, kosta 40.000 kronor. Samtliga dessa nämnda medaljer och många motsvarande verkar ha fun-nit nya hem i Östeuropa, åtminstone kom köparna på auktionen från denna del av världen.

Kristina-tidens många facetter

Om Sebastian Dattlers medaljkonst kan sägas ha bildat skola så anamma-des det tekniska utförandet i mångt och mycket av hans samtida och ef-terföljare, vilket illustreras ypperligt av den rika floran medaljer som ut-gavs under Kristinas såväl drottninge-period som hennes exil i Rom.

Verk i guld, silver och brons ut-förda av Parise, Rethe, Hamerani och Guglielmada talade i katalogen sitt tydliga språk. Särskilt Kristina-tidens utländska medaljer förekommer säl-lan i Sverige och är därför mindre bekanta i ord och bild. Med denna auktionskatalog fick dessa nu ett "an-sikte" av utmärkt referenskaraktär. De italienska silvermedaljerna, tunga "puckar" om uppåt 100 gram stycket, hade en mycket ovanlig ytfinish som veterligt saknar någon motsvarighet under epoken. Detta kunde varken bilder eller beskrivningar förmedla utan blev observatörens belöning un-der visningen. Likväl som man från tid till annan experimenterat med olika patineringsmetoder framstår denna speciella ytlyster som ett slags "adelsmärke" för gravören. Just ob-servationer av nämnda slag borde do-kumenteras mer och bättre och är en uppenbar utmaning för forskningen och fortsatta studier i ämnet.

Priserna varierade en hel del men toppades av den vackra, ovala guldme-daljen med Kristinas magnifika por-trätt och en vy över Riga på framsidan. Bondes exemplar var det enda i privat ägo, medan sedan tidigare ett annat exemplar i franska statssamlingarna i Paris är känt. Nu klubbades detta ljuv-liga objekt för beskedliga 30.000 euro,

alltså dubbla utropet. Till den i övrigt fullödiga beskrivningen kan tilläggas att det i framsidans nedre parti (kl. 5) faktiskt finns ett litet "R", ett blygsamt bevis för att gravören Rethe var nöjd med sitt alster.

Ett potpurri

Alla medaljer har en historia att be-rätta. Det är därför ingen lätt uppgift att ens försöka välja ut några intres-santa sådana framför andra i ett sam-manhang som detta. Signifikansen kan ju vara relaterad till så många varierande aspekter.

Sammanfattningsvis kan man kon-statera att det var ett riktigt numisma-tiskt och bildskönt smörgåsbord som marknaden erbjöds. Danskarna har haft en med Sverige tvinnad historia och det har avsatt sig tydligt i deras medaljproduktion, ömsom ståtlig och prålig, ömsom satirisk. Här fanns parallella verk från 1500-talet och framåt men även en del norska arbe-ten. En betydande avdelning ryska medaljer från Peter I och framåt till-drog sig naturligtvis ett stort intresse och en del överraskande priser. Jag tänker närmast på lot 7466 (Karl XII i tunnan ... Bender) och lot 7472 med djurbilder som symboliserar konflikt-aktörernas länder. Dessa av Peter Berg graverade präglingar stod inte oväntat högt i kurs med priser runt 100.000 SEK styck!

Frihetstidens medaljer var också väl representerade och in träder schweizaren Johann Carl Hedlinger på gravörscenen. Märkligt nog var det svenskarna som nästan först av alla uppmärksammade denna unga ta-lang och erbjöd lockande villkor, som ledde till en närmast kvartssekelång verksamhet knuten med få avbrott till Myntet i Stockholm. Icke desto min-dre var det möjligt för honom att även frilansa gentemot det ryska hovet.

Detta är en ganska remarkabel kombination som osökt leder tan-karna till att Hedlinger kanske också agerade som diplomatisk agent och mäklare, inte bara av medaljer utan även av åsikter och sinnesstämningar stormakterna emellan. Hur det skulle kunna förhålla sig med denna hypo-

tes är också ett uppslag till vidare studier.

Ett parti svenska medaljer och pla-ketter från förra sekelskiftet avrundade Bonde-2-auktionen. Återigen verkar flertalet ha gått ut till hugade spekulanter från Central- och Östeu-ropa. Det finns således anledning tro att medaljer i allmänhet med äldre och vackra typer i synnerhet nu går en prisrenässans tillmötes, inte bara auktionsvägen utan också över disk hos det fåtal mynthandlare som till-handahåller dessa i sina lager.

Trots den begränsade tillgången är det en sund reaktion på den under se-nare år allt hetsigare prisspiralen på goda äldre mynt. Samlaren får myck-et valuta för pengarna och medaljer är ett tankeväckande komplement till en samling mynt oavsett storlek på plån-boken. Man får anledning fundera över och jämföra teknik bakom bild-tillverkningen och även symboliken i bildspråket med periodens mynt. Det finns säkert ett och annat matnyttigt frö till kunskapsframkallande korsbe-fruktning att så här. Det om något är en källa till inspiration och förkovran och en god anledning att se bortom prishorisonten ..!

Per-Göran Carlsson

Lars O. Lagerqvist 80 år!

Numismatikens nestor, historikern Lars O. Lagerqvist, fyller åttio år den 8 februari. Han sprider glädje och kunskap omkring sig på Kungl. Myntkabinetet, där han har sitt forskarum. Därifrån sköter Lars sitt uppdrag som huvudredaktör för serien *Den Svenska Mynthistorien* (samarbete mellan KMK och SNF), av vilken en första volym utgavs 2007, samt arbetar på en ny och större upplaga av *Vad kostade det?*, som förhoppningsvis kommer ut under 2009. SNT gratulerar å det hjärtligaste på födelsedagen!

Allt silver från Boliden gick på 1930-talet till svenska mynt!

Myntdirektören
Alf Grabe.

"Av flera orsaker, sammanhängande med de allmänna konjunkturerna, är det för närvarande ovanligt mycket skiljemynt ute i rörelsen, och därför behöva vi öka på förrådet. Men i och för sig är det

bara fråga om det vanliga tillståndet till utmyntning. Beloppet brukar dock variera mellan olika år. Ibland begära vi få utmynta 3 miljoner, i år liksom i fjol 5 miljoner, beroende på den stora efterfrågan."

Så sade myntdirektören Alf Grabe i en intervju i Aftonbladet den 17 februari 1937.

Men blir marknaden aldrig mätad? Försvinner de gamla mynten? Har folk börjat bli skeptiska även mot våra sedlar och samlar på silver i brist på guld? Ja, den gode journalisten från Aftonbladet hade många frågor till myntdirektören Grabe. Den sistnämnda frågan gällde inte alls enligt Grabe, eftersom den svenska sedeln alltjämt var väl betrodd. En del gamla mynt försvann däremot successivt ur rörelsen genom normal förslitning.

Under de goda konjunkturerna med riklig tillgång på arbetstillfällen kring 1930-talets slut behövdes stora mängder skiljemynt i avlöningskuverten landet runt. Med dåvarande låga ränta var folk i allmänhet inte så angelägna att sätta in små belopp på banken. I stället gick de med pengarna i fickan, bl.a. i form av skiljemynt. Allt sammantaget så var det omkring år 1937 mer än vanligt mycket klingande mynt ute i rörelsen.

Jubileumsmyntet 1935
(till riksdagens 500-årsjubileum)
försvann fort ur allmänna rörelsen.

De hamnade i stället
i svenska folkets byrååldor.

Foto: Gabriel Hildebrand.

Delaware-myntet blev ingen
silverfemmar år 1938.

Två kronor är valören på 300-årsminnet
av den svenska nordamerikanska kolonin
Nya Sverige, grundad av svenska
och finska nybyggare.

Foto: Gabriel Hildebrand.

Hur mycket silver gick det åt till myntning av silvermynt som hade ett värde av fem miljoner kronor? Och varifrån togs metallen? Även här kunde myntdirektören lämna svar:

Mängden rent silver i ett mynt varierar något med myntets valör. En 1-krona t.ex. väger 7,5 gram och består till 80 procent av rent silver. Silvermängden är alltså 6 gram. I en 10-öring däremot är silverhalten endast 40 procent, beroende på att man annars skulle få en för praktiska bruket olämpligt liten slant. En 10-öring väger alltså mer än tiondelen av en 1-krona. Men silvermängden håller sig dock relativt konstant i förhållande till myntvärdet. Med i genomsnitt 6 gram silver per myntad krona blir sålunda den totala silvermängden för 5 milj. kronor i silvermynt ungefär 30 ton.

Det allra mesta av denna kvantitet var svensk vara, närmare bestämt silver från Boliden. Myntverket köpte Bolidens hela produktion av silver! Men kring slutet av 1930-talet räckte inte Bolidens silver för behovet av mynt. Man tvingades därför öka ut med importerat silver.

Folk i allmänhet hade inte så mycket silver undagömt på kistbotten. Det

fanns emellertid ett undantag. De 5-kronor av silver som utgavs i samband med riksdagsjubileet 1935 hade så gott som försvunnit ur den allmänna rörelsen. Var fanns de? Också här hade Grabe lösningen:

Det är nog bäst att leta i svenska folkets byrååldor, för att få fram svaret. Men blir det sämre tider, komma de kanske fram. Då finner man det förmodligen mindre tilltalande att låta pengar ligga obrukade i gömmorna.

Journalisten ställde därefter en fråga om ett jubileum som stöd för dörren: "Ha vi att vänta några nya silverfemmar, exempelvis Delawarefemmar?" – "Det är en fråga, som jag ej kan svara på", sade Alf Grabe:

Myntverket har för sin del föreslagit, att om det skall bli några Delawaremynt, dessa skola ha 2-kronorsvalör. Avgörandet ligger emellertid hos k.m.t. Endera dagen torde det dock bestämmas, om det skall präglas några sådana mynt och vilken valör de i så fall skola ha. För dagen är det emellertid icke aktuellt beträffande prägling av nya silverfemmar.

Som säkert alla läsare av SNT vet så blev det 2-kronor som firade minnet av Delaware.

Svenska Numismatiska Föreningens frågesport vid julfesten den 17 december 2008

För den som följt SNT under år 2008 kommer denna frågesport att gå som en dans! Alla frågor och svar, utom för fråga nr 10, baseras på förra årets utgivning av tidskriften.

1. I samband med OS 2008 lät den kinesiska regeringen prägla ett mycket stort guldmynt i 29 exemplar. Vad väger det?

- 1. 5 kg
- x. 25 kg
- 2. 10 kg

2. Vad heter det företag som slår de reguljära svenska mynten fr.o.m. 2008?

- 1. Finska Myntverket AB
- x. Rahapaya Moneta AB
- 2. Suomen Crane Inc.

3. Under vilken regent lät Sverige senast prägla reguljära mynt i Finland?

- 1. Gustav I
- x. Gustav III
- 2. Magnus Eriksson

4. Under 2007-2008 har Sven Svenssons samling av Charta Sigillata inventerats. Vad är Charta Sigillata?

- 1. Etiketter
- x. Vattenmärken
- 2. Stämpelpapper

5. Under år 2008 har en numismatisk avhandling lagts fram med namnet "... and achieved nothing worthy of memory. Authority, legitimacy and coinage in the Roman empire, c. AD 260-295". Vad heter författaren?

- 1. Ragnar Hedlund
- x. Nanouschka Myrberg
- 2. Per Kåge

6. Vem är avbildad på fotografiet (hedersledamot i SNF, mångårig auktionsförrättare, stiftare av Kungl. Myntkabinettets vänner m.m.)?

- 1. John Bernström
- x. Georg de Laval
- 2. Ernst E. Areen

7. I Sven Svenssons samling finns ett exemplar av Wismars Dritteltaler 1671. Vad är speciellt med detta mynt?

- 1. Valören Dritteltaler förekom endast år 1671
- x. Myntet har inte präglats år 1671
- 2. Det unika exemplaret upptäcktes vid inventering av Svenssons samling år 2008

8. Martin Ekenberg är känd inom kriminalhistorien för hans anknytning till brev bomber. Vilken numismatisk koppling har han?

- 1. Medaljer i stearin
- x. Medaljer i våtkolad torv
- 2. Medaljer i grafit

9. Enligt Merlins spådom skulle Wales erövrats först efter att halvpenny-mynt började präglas. När skedde detta?

- 1. År 1127
- x. År 1337
- 2. År 1279

10. Under hösten har Zimbabwe's regering släppt en sedel med nominalen 500 miljoner dollar. Hur hög var inflationen i Zimbabwe i månads-skiftet oktober-november 2008?

- 1. 2.800.000.000.000.000 %
- x. 1.500.000 %
- 2. 5.800.000.000 %

11. Den största vikingatida skatt som påträffats under 1900-talet, hittades i Spillings på Gotland år 1999. Den består av två silverdepåer och en bronsdepå. Till vilket århundrade dateras skatten?

- 1. 1000-talet
- x. 800-talet
- 2. 900-talet

12. Fjädrerullar tillverkade av höningsätarens fjädrar har använts som betalningsmedel. Var?

- 1. Nya Zeeland
- x. Melanesien
- 2. Amazonas

Cecilia von Heijne

Rätt svar:
1: 2, 2: 1, 3: 1, 4: 2, 5: 1, 6: x, 7: x, 8: x, 9: 2, 10: 1, 11: x, 12: x.

Boktips!

Länk till "nyförvärv"

För dem som vill hålla sig à-jour med nyutkomna numismatiska titlar (men även annat) rekommenderas att gå in på Vitterhetsakademiens biblioteks hemsida med dess nyförvärvslista:

http://vitalis.raa.se/F/?func=file&file_name=nyh-2

eller följande sökväg:

sedan till:	www.raa.se
vidare till:	infotorg
sist:	vitalis
	nyförvärv

Konferens

5:e Nordiska heraldiska konferensen

Personvapen och vapenrätt

Konferensen äger rum i Stockholm 22-24 maj 2009.

Plats: Kungliga Slottet och Svenska Frimurare Ordens stamhus.

Tema: Personvapen och vapenrätt. Ett antal intressanta föredrag kommer att hållas i Carl XV:s matsal i Kungliga Slottet (22-23). Deltagarantalet blir maximalt 110 och är avsedda i första hand för ledamöter av Societas Heraldica Scandinavica.

Visningar äger rum på Kungliga Biblioteket och av Riddarholmskyrkan, Riddarhuset m.m.

Registrering sker torsdag 21 maj på Svenska Frimurare Ordens stamhus, Blasieholmsgatan 6.

Förfrågningar om konferensen, hotellrum m.m. sker genom hänvisning till Tom C. Bergroth, Kungl. Maj:ts Orden, Kungl. Slottet, 111 30 Stockholm. Program kan erhållas. Hotell har förhandsbokats.

Leif Pålsson

Nytt om böcker – recensioner

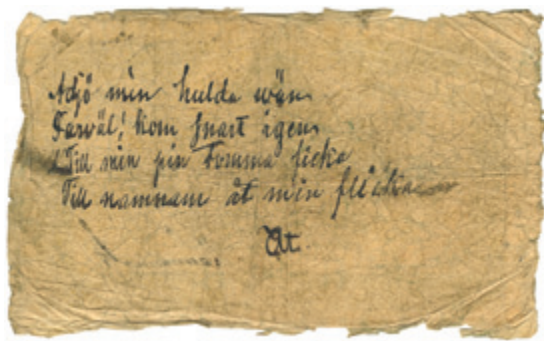
Monica Golabiewski Lannby:
Poetiska sedlar. "Du från mig går, jag fattig står med tvänne tomma händer ...". 68 sidor, rikt illustrerad. Alfaprint, Sundbyberg, 2008. ISBN 91-89256-38-7. Pris 90 kr.

I MIN HAND har jag en liten skrift som inte behöver en andra chans för att göra ett första intryck. *Poetiska sedlar* är en minst sagt vacker och rolig bok som redan med sitt omslag väcker nyfikenhet. Här blandas många sköna bilder med kulturhistoriska budskap på ett poetiskt och smakfullt sätt. Boken är "en lekfull skildring av våra sedlar, de människor som använde dem och den tid de speglar".

Den inleds med ett stycke svensk sedelhistoria från 1600-talet och framåt, så att även den oinvigde kan orientera sig i ämnet. Från början var alla sedlar tryckta på en sida i svart på vitt papper. När de sedan från 1835 började tryckas på färgat lamellerat papper från Tumba bruk var det en fantastisk nyhet. Allmänheten gav dem i ren glädje fågelnamn efter färg såsom kanariefågel, grönsiska och rödhake för att nämna några. Den otryckta baksidan på sedlarna fungerade ibland som skrivpapper vilket var dyrt och en bristvara i det äldre Sverige. Här kunde man på en allmänt cirkulerande sedel pränta ner glädje och sorg i versform eller liknande.

Under författarens egna rubriker med sedlarna som utgångspunkt följer sedan ett större antal tidsnedslag i den svenska historien från 1776 ända till vår tid. Här några exempel:

Sedel utan tal. Illustreras med en transportsedel om nio daler kopparmynt från Gustav III:s och Bellmans tid, daterad 24 januari 1776. På baksidan finns en teckning i blåck

På baksidan av en 32 skillingar banko från 1852 har ägaren nedtecknat en liten sedelvers.

av en fiolspelande man. I texten finns också exempel på den komplicerade mynträkning som rådde, framförallt före myntreformen 1777. Sedlarna uppmuntrade också till angiveri, där falskmyntaren "skal varda hängd" och upptäckaren få en stor belöning.

Lotto med drottningen. Som bland annat illustreras med spelet Lotto Dauphin från 1700-talets slut och en sedel om 24 skillingar riksgälds 1797. På denna finns följande anteckning: "*fådt af Drottningens egen hand, d. 24 Martij 1798; då jag spelte Lotto Dauphin med henne*". Drottningen är den unga Fredrika gift med den ännu okrönte Gustav IV Adolf.

Besvärjelser. Pengar skall umgås med andra pengar så blir de flera. Sedan får de gärna komma tillbaka var en önskan som sedeldiktaren ofta hade. På en 8 skilling bankosedel från 1837 har någon hört en vers, men återgivit den på sitt eget sätt: "*Hör du lile sedel gack ut i värden att wandra mä kom snart igiän med ettusen andra*".

Tia med tom medaljong. Eller "kristia" som den missnöjda allmän-

heten kallade den gråblå 10-kronors-sedeln som började växlas ut i december 1941. Den tomma medaljongen på framsidan inbjöd till allsköns klotter från seriefigurer till skrivna budskap. En tom medaljong har också texten Tio Bagis. Det är en skämt- och reklam-sedel för filmen Guldgrävarna från 1958 med det på

sin tid så folkära paret Carl-Gustav (Lindstedt) och Arne (Källerud).

På samma sida ses den helt underbara och till synes bekymmerslösa bilden från Riksbankens tryckeri på Kungsholmen i Stockholm. Två unga kvinnor och en stor mängd sedelark som de förnöjsamt kontrollerar och sorterar framför kameran. Den ena damen har placerat sin handväska på ett sedelark som lagts åt sidan – kanske defekt – det var tider det! Bilden är från 1940-1950-talet.

Som avslutning kan den intresserade också botanisera i en gedigen litteraturförteckning. De tre sista sidorna ser jag som en bonus, där några lekfulla verser utgör illustrationen. En av dem är tillägnad den cirkulerande sedeln och dess slutliga öde och lyder så här:

"Men det kommer en dag då äfven du – en uttröttad och skräpig åldersman – samlas till dina fäder.

Der tillreds ett bål, elden antändes – och i dess mot höjden stigande lågor försvinner du från jorden och dess vedermödor."

Sonny Serrestam

HB MYNT & MEDALJER

Sveavägen 96

Box 19 507

S-104 32 Stockholm 19

T-Rådmansgatan (uppgång Handelshögskolan)

☎ + fax 08-673 34 23

Svenska och utländska mynt, sedlar och ordnar, militaria och nälmärken, medaljer

Öppet: vard. 11-17, fred. 11-15, lörd. 11-14

Myntauktion

årligen i maj och december.

Ett mynt från våra tidigare auktioner

Välkommen som köpare eller inlämnare
på våra auktioner.

Frimärkshuset Skandinavisk Filateli AB

Humlegårdsgatan 13 Telefon 08-661 74 50
114 46 STOCKHOLM Telefax 08-662 82 46

E-post: auctionbids@frimarkshuset.se
www.frimarkshuset.se

AURUM AUKTIONER AB

stockholm

Myntauktion 5
28 feb. - 1 mars 2009

1 1/2 rouble 1836. S:t Petersburg. Family rouble.
Novodel with reeded edge. Designers initial on
truncation. Bitkin 889. 30,98g. Very rare.
An exceptional uncirculated piece with light patina
over mirrorlike fields. A few minor hairlines.
01/0 (A90). Estimation SEK 300.000:-

Tel. 08-660 20 70, vard. 9-13, info@aurumauktioner.se

www.aurumauktioner.se

AUKTIONER

i Stockholm och Göteborg

Några mynt vi har sålt tidigare:

Riga 1 taler 1660
37.000:-

1 dukat 1810
Dalarna
43.000:-

2 dukater
1857
29.000:-

4 dukater
1838
44.000:-

Bättre mynt mottages regelbundet till våra auktioner.

Vi har mycket goda möjligheter att finna köpare till dina objekt eftersom
ca 20.000 kunder ser varje auktion via vår hemsida och våra kataloger.

MYNTKOMANIET

Myntkompaniet
Svartensgatan 6
116 20 Stockholm

Tfn: 08-678 32 17
Fax: 08-643 22 38
E-post: mail@philea.se

www.myntkompaniet.se

VÄLKOMNA PÅ MYNTMÄSSA

Lördagen den 14 mars kl. 10 – 15

Ullevi Tennishall
Smålandsgatan 2 (intill Stureplatsen), Göteborg

Svenska Numismatiska Föreningen
& ca 10 mynthandlare kommer att delta.

SVERIGES MYNTHANDLARES FÖRENING

är en sedan 1973 etablerad sammanslutning av för närvarande 18 mynthandlare i flera olika städer i landet. Föreningen är ensam i sitt slag i Sverige.

Genom samarbete med de övriga medlemmarna vill varje mynthandlare förbättra och utöka sina tjänster.

Antikboden
Kyrkogatan 2, 222 22 LUND
Tel. 046-12 99 00

Hamrin & Svahn Mynt AB
Sjöberg 1, 147 91 GRÖDINGE
Tel. 08-732 66 86, 070-212 64 55

Karlskrona Mynthandel
Hantverkaregatan 11, 371 35 KARLSKRONA
Tel. 0455-813 73

Rune Larssons Mynthandel
Stora Brogatan 14, Box 98, 503 06 BORÅS
Tel. 033-41 03 15

Lunds Mynthandel
Klostergatan 5, 222 22 LUND
Tel./Fax 046-14 43 69

**AB Malmö Mynthandel
& Vykortsantikvariat**
Sven Gunnar Sandberg
Kalendegatan 9, 211 35 MALMÖ
Tel. 040-611 65 44

J. Melin Mynt
Koltrastvägen 23, 370 24 NÄTTRABY
Tel. 0455-155 99

HB Myntinvest Corona
Östra Storgatan 20, 611 34 NYKÖPING
Tel./Fax 0155-28 63 25

Mynt & Medaljer HB
Sveavägen 96
Box 19 507, 104 32 STOCKHOLM
Tel./Fax 08-673 34 23

Ulf Nordlinds Mynthandel AB
Karlavägen 46
Box 5132, 102 43 STOCKHOLM
Tel. 08-662 62 61
Fax 08-661 62 13

Norrtälje Mynthandel
Nils Ferlins gränd 1
Box 4, 761 21 NORRTÄLJE
Tel. 0176-168 26
Fax 0176-168 56

Pecunia MM HB
Farinvägen 8, 245 33 STAFFANSTORP
Tel./Fax 046-25 21 19

J. Pedersen Mynthandel
Norra Strandgatan 30
Box 1320, 251 13 HELSINGBORG
Tel./Fax 042-12 25 28

Selins Mynthandel AB
Regeringsgatan 6
Box 16 390, 103 27 STOCKHOLM
Tel. 08-411 50 81
Fax 08-411 52 23

Strandbergs Mynthandel
Arsenalsgatan 6
Box 7377, 103 91 STOCKHOLM
Tel. 08-611 01 10, 611 58 20
Fax 08-611 32 95

Tamco Numismatics
Box 6235, 102 35 STOCKHOLM
Tel. 070-631 58 09

Ticalen Mynthandel
Stureplatsen 3, 411 39 GÖTEBORG
Tel./Fax 031-20 81 11

Håkan Westerlund Mynthandel
Vasagatan 42
Box 490, 101 29 STOCKHOLM
Tel. 08-411 08 07
Fax 08-21 21 96

SVERIGES MYNTHANDLARES FÖRENING

Sjöberg 1 • 147 91 Grödinge • Tel. 08-732 66 86 • 070-212 64 55

Besök vår hemsida: www.mynt.nu/smf/

Bjarne Ahlström 70 år

Bjarne Ahlström – ett aktat och respekterat namn bland samlare och handlare i och utanför Sverige – fyllde sjuttio år den 30 november förra året.

Efter en över fyrtioårig verksamhet som framgångsrik mynthandlare med 71 auktioner och ett femtiotal lagerlistor drog Bjarne sig tillbaka som pensionär 2006.

Yrkesvalet var inte helt självklart då det tidigt fanns en tanke på att göra diplomatisk karriär. Men omständigheterna gjorde att Bjarne i början av 1960-talet tog över broderns mynthandel. Valet som givit mycket lärdom genom åren har han inte ångrat. Många nöjda kunder har han inspirerat och hjälpt. En av dessa var professor Carl-Otto Segerdahl som Bjarne på sitt målade sätt gärna berättar om. Han blev något av en favoritkund. ”Nej men så intressant herr Ahlström” var en återkommande kommentar från Segerdahl när något fint objekt presenterades för honom.

Men den mest betydelsefulla kontakten är den med fru Wera Ekström. Efter maken Gunnars bortgång 1969 och på dennes tidigare inrådan togs kontakt med Ahlströms mynthandel angående samlingen. En fin vänskap utvecklades redan från början och en första besiktning av samlingen gjordes i den vackra villan vid Strandbacken 1 i Bromma. En slumpvis vald myntbricka i kassaskåpet drogs ut och där låg bland annat Kristinas salariksdalet 1633 i kvalitet 0. Det var en upplevelse utöver det vanliga har Bjarne berättat.

Den fråga som han ganska snart fick av fru Ekström var: ”vad skall vi göra med samlingen, Bjarne?” Som sagt, vi vet vad det blev: en stiftelse för numismatisk forskning i Gunnar Ekströms namn. Idén var Bjarnes och den fantastiska samlingen såldes under åren 1975-1987 och kom på

så sätt nya generationer samlare till glädje.

Stiftelsen, som förvaltas av SE-Banken, är i dag värd mångmiljonbelopp. I den styrelse som bildades är Bjarne ledamot på livstid enligt donationsbrevet och Wera Ekströms önskan. Dess främsta uppgift är att främja undervisning och forskning inom numismatiken. Tack vare stiftelsen kunde en separat professur i numismatik och penninghistoria inrättas vid Stockholms universitet. Vidare beviljas Kungl. Myntkabinettet medel för bl.a. inköp av föremål som är behövliga för museets samlingar.

En liten men vacker samling av plåtmynt och svenska medaljer undantogs försäljningen för stiftelsen. Dessa fick Tord Ekström, son till Gunnar från hans första äktenskap, som ett minne av sin far.

Ahlströms myntauktioner två gånger per år var numismatiska höjdpunkter som vi samlare med spänning såg fram mot. Alltid var det något man var road av. Lärorikt inte minst var det att gå på visningarna och titta på all den numismatica som skulle säljas. Listan kan göras lång på alla de större samlingar förutom Ekströms som försåldes genom åren: Gustav W. Andersson, Göteborg; René Jensen, Stockholm; Holger Hede, Köpenhamn; Per-Otto Nordin, Paris; Henrik Pripp, Göteborg; Carl-Otto Segerdahl, Stockholm; Otto Smith, Karlshamn.

Av speciella rariteter som sålts i stort antal kan nämnas elva olika 8-dalrar plåtmynt, 83 auktionsförsäljningar av hela och halva smålandsdukat, sex olika avestakopeker 1778. Firman har vidare via Numismatiska Bokförlaget producerat många nyttiga böcker i ämnet myntkunskap, som fortfarande citeras av såväl samlare som fackfolk och har Bjarne som författare, medförfattare eller sakkunnig: *Sveriges mynt* 1976, *Sveriges besittningsmynt* 1967, 1980, *Norges mynter* 1976, 1991, sedelkataloger 1978, 1984 m.m.

Som pensionär bland blommor och grönt tillbringar Bjarne det mesta av den ljusa årstiden på sitt kära som-

Bjarne Ahlström.

Foto: Kenneth Jonsson 2008.

marställe Siggenäs utanför Nyköping. När jag riktigt lärde känna Bjarne i början av 1990-talet fick jag också förmånen att besöka Siggenäs, då badande i grönska och lupinblomning i många färger. Besöken har sedan dess blivit många. Där tillhör bastubad och gösfiske det dagliga brödet.

Som extra tillbehör bjuds det på fantastiska historier som Bjarne upplevt i yrket, de flesta positiva. Hur många minns den dramatiska rubriken i Kvällsposten den 4/2 1972?: ”Han gör femton miljoner på sin guldakup – om den lyckas”! Bakgrunden var de 90,5 kg guld som Bjarne lämnat till Myntverket dagarna före nyår 1972. Han begärde med stöd av 1873 års ”glömda” lag om rikets mynt att få sitt inlämnade guld myntat till 20 och 10 kronor. Enligt §9 i lagen hade vem som helst rätt att lämna in guld för myntprägling. Myntdirektör Benkt Ulvföt blev villrädig och vände sig till regeringen ”för instruktioner” i denna juridiskt intressanta fråga. Trots att Bjarne hade rätten på sin sida och 1873 års lag slutade gälla först vid årsskiftet 1971/72 blev det avslag av finansdepartementet med följande motivering: ”Enär skyldighet ej föreligger för Sveriges riksbank att inlösa sedlar med guldmynt samt anledning därför saknas att prägla sådana mynt, lämnar Kungl. Maj:t Mynt- och Justeringsverkets framställan utan åtgärd”, undertecknat Gunnar Sträng, finansminister. Beslutet överklagades och prövades i konstitutionsutskottet utan framgång.

Sonny Serrestam

Auctions I49-I53 in Osnabrueck, March 9-14, 2009

Interested in receiving our auction catalogues? Simply contact us!

CATALOGUE I49: German Coins since 1871

CATALOGUE I50: An important collection of Russian coins and medals

CATALOGUE I51: 1000 Gold coins from medieval to modern times

CATALOGUE I52: Coins and medals from medieval to modern times • Numismatic literature

CATALOGUE I53: Coins from the Ancient World

Profit from our experience –
consign your coins and medals!

Call: +49 541 96 20 20

Email: service@kuenker.com

Visit us at: www.kuenker.com

Fritz Rudolf Kuenker GmbH & Co. KG
Gutenbergstrasse 23 · 49076 Osnabrueck
Germany · www.kuenker.com
Osnabrueck · Berlin · Munich · Zurich

scaled
down

RUSSIAN EMPIRE

Catherine II., 1762-1796. Silver medal 1780, by J. G. Hotzhey, Amsterdam, on the convention between Russia, Sweden, Denmark and Netherlands for the protection of the maritime trade in summer 1780. Nearly uncirculated.

1,5:1

KINGDOM OF SWEDEN

Charles XI., 1660-1697. Ducat 1697, Stockholm. Very attractive and extremely fine specimen.

1,3:1

MACEDONIA

Akanthos. Tetrachme 480/424 B. C. Probably unique. Very fine +.

GREAT BRITAIN, UNITED KINGDOM

Oliver Cromwell, 1656-1658. Broad 1656, London (Tower mint). Extremely fine specimen.

MUNSTER, PEACE OF WESTPHALIA

City of Munster. Gold medal of 5 ducats 1648, by E. Ketteler on the Peace of Westphalia. Nearly extremely fine specimen.

Kungar och pengar i Pommern 30/4 – 4/5 2009

Resa i svenska spår i Tyskland med Svenska Numismatiska Föreningen

Dag 1 – 30 april: Stockholm – Trelleborg

Vi åker buss från Stockholm C via olika mötesplatser till Trelleborg. På kvällen tar vi färjan och sover i tvåbäddshytter med TT-line till Rostock.

Dag 2 – 1 maj: Rostock och Warnemünde

Frukost ombord. Ankomst till Rostock på morgonen. Gruppen möts av vår svensktalande lokalguide och en stadsrundtur. Rostock är en gammal Hansastad och guiden berättar bl.a. om ”svensktullen” som Gustav II Adolf införde. Efter besöket far vi till Warnemünde där vi får tid för lunch. Fiskeläget Warnemünde är berömt för sina sandstränder och ”Alter Strom” med fiskebåtar, pittoreska kaptensboställen och den historiska fyren. Under eftermiddagen far vi till vårt hotell i Rostock, för incheckning och gemensam välkomstmiddag.

Dag 3 – 2 maj: Bad Doberan – Wismar – Gadebusch – Schwerin

Vi besöker det välbevarade klostret Doberan Münster som är den viktigaste medeltida byggnaden i Mecklenburg-Vorpommern. Turen går vidare till Wismar, som blev svenskarnas egentliga fäste efter Westfaliska freden 1648 och var en betydande myntort. Vi fortsätter till Gadebusch med bl.a. kungakapellet, där Albrekt av Mecklenburgs gemål Agnes ligger begravd. I Mecklenburgs huvudstad Schwerin besöker vi en permanent utställning av mynt i en villa som tillhör slottet. Där finns den största samlingen mynt och medaljer från Mecklenburg. På eftermiddagen återvänder vi till Rostock för gemensam middag på hotellet.

Dag 4 – 3 maj: Wolgast – Usedom – Greifswald – Stralsund

Utcheckning från hotellet. Via Wolgast åker vi till den vackra ön Usedom som annekterades av Sverige under nästan ett århundrade fram till 1720. Efter lunchpaus kommer vi till Greifswald. Universitet där grundades 1456 och dit kom många svenska studenter speciellt på 1700-talet. På eftermiddagen kommer vi till Stralsund och får en guidad tur på Sveriges sista fästning i Europa. Stralsund tillföll genom Westfaliska freden 1648 det svenska Pommern och stod under svensk överhöghet fram till 1815, när det övergick till Preussen. Stralsund hade egen mynträtt och slog mynt i kejsarens namn även under svensktiden. Incheckning och gemensam middag på Intercity Hotel i Stralsund.

Dag 5 – 4 maj: Rügen – Stockholm

Efter frukost åker vi till ön Rügen. Vi besöker Putbus som grundades av Wilhelm Malte I. Han tjänstgjorde i svenska armén som livhusar till den svenske kungen och 1807 och blev sedermera utnämnd till vice generalguvernör av Svenska Pommern. Färjan avgår från Sassnitz till Trelleborg vid lunchtid. Sjöresan tar ca tre timmar. Därefter hemresa med vår buss till respektive hemort med avslutning i Stockholm.

Resefakta

Resans grundpris: 6.850 kr per person.

Anmälningsavgift: 2.000 kr betalas vid anmälan (dras av vid slutbetalning).

Avbeställningsskydd: 400 kr avbeställningsskydd tecknas vid bokningstillfället och erläggs tillsammans med anmälningsavgiften.

Enkelrumstillägg på hotell (begränsat antal): 1.000 kr.

Europeiskas semesterförsäkring om man har reseskydd utanför Norden i hemförsäkringen: 185 kr.

bg: 5169-6672 PARADISRESOR, pg: 453 76 60-5 PARADISRESOR

I resans pris ingår: resa med turistbuss ToR Stockholm – Tyskland, tvåbäddshytt på färjan Trelleborg – Rostock och plats ombord på färjan på hemresan, del i dubbelrum i tre- och fyrstjärnigt hotell med bufféfrukost och tre middagar, transporter i turistbuss och utflykter enligt program, inträdesavgifter, svensktalande lokalguide under hela resan samt specialguider, reseledning från Paradisresor och eu-moms.

Anmälan/förfrågan till Paradisresor, Måsungevägen 1, 131 50 Saltsjö-Duvnäs, tel. 08-718 07 13 eller kontakta oss på info@paradisresor.se. Org. nr 96 96 00-58 50. Allmänna villkor för paketresor gäller. Obs! Priset är beräknat på en kurs av 9:50 för euron. Lagstadgad resegaranti är ställd till Kammarkollegiet. Se våra reseprogram på www.paradisresor.se.

För utförligare program se SNT 2008: 5, sid. 122-123.

POLLETTAUKTION

Anders Frösells pollettsamling

Lördagen den 28 mars, 2009, kl. 11:00

Vaksalaskolans matsal, Uppsala

Visning från kl. 9:00

Information om beställning/nerladdning av auktionskatalog, budgivning, etc. finns på www.nku.nu och kan även erhållas på tel. 018-55 36 45 (kvällar, helger).

Numismatiska Klubben i Uppsala i samarbete med Pollettgruppen och Svenska Numismatiska Föreningen

AURUM AUKTIONER AB

stockholm

Myntauktion 5

Lördagen och söndagen 28 februari - 1 mars kl. 12.00
Sjöfartshuset, Skeppsbron 10 Gamla Stan i Stockholm

Visning av objekten sker på Queens Hotel
Drottninggatan 71 A, Stockholm

Ingång till visningslokalen sker via Olof Palmes Gata 20

Torsdagen 26 februari kl. 12.00 - 19.00
Fredagen 27 februari kl. 12.00 - 19.00

Visning från kl. 11.00 under auktionsdagen
på Sjöfartshuset

Inlämning pågår fortlöpande till Auktion 6

Auktionskatalog erhålles enklast genom insättande av 100:- på
Bankgiro 5103-3587

Glöm inte att ange namn och adress vid betalning!

Aurum Auktioner AB, Tel. 08-660 20 70 vard. 9-13
info@aurumauktioner.se

Samtliga objekt publiceras även på www.aurumauktioner.se

